

47.64.3436
Пролетарыі ўсіх краін, еднайцеся!

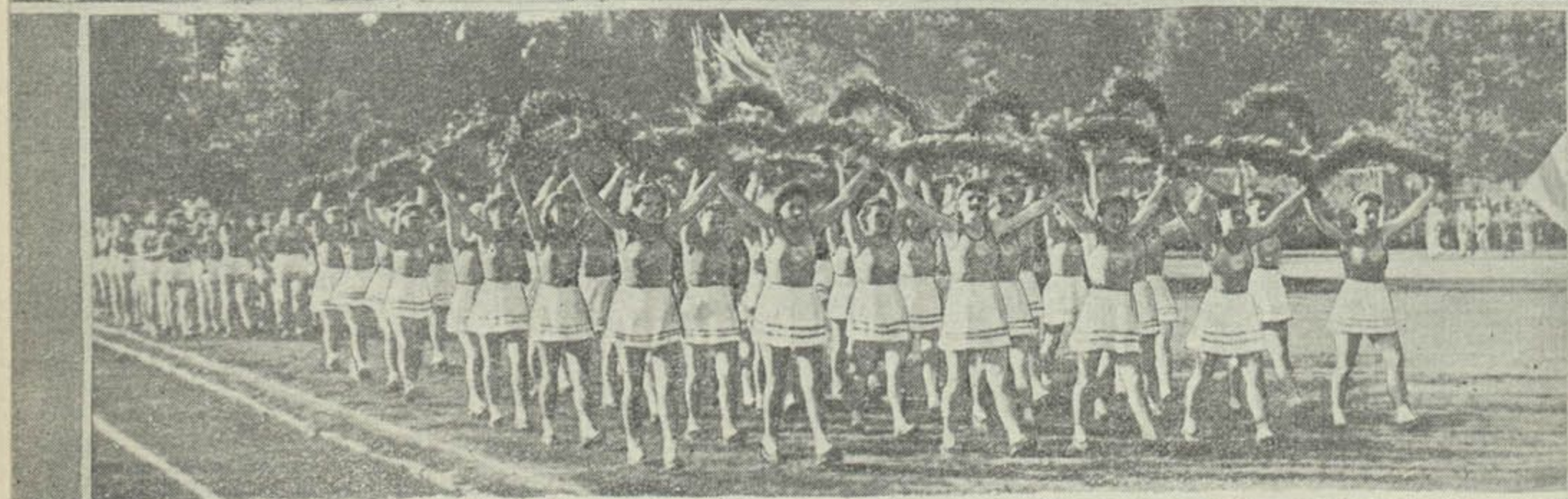
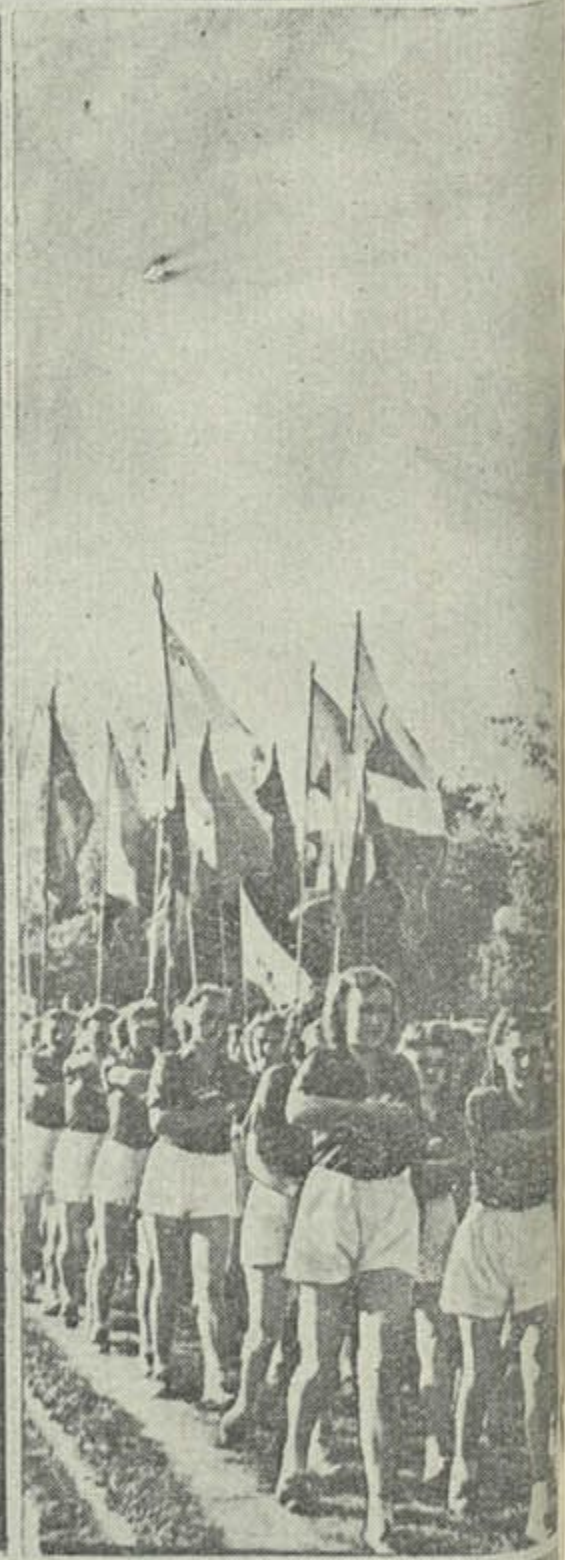
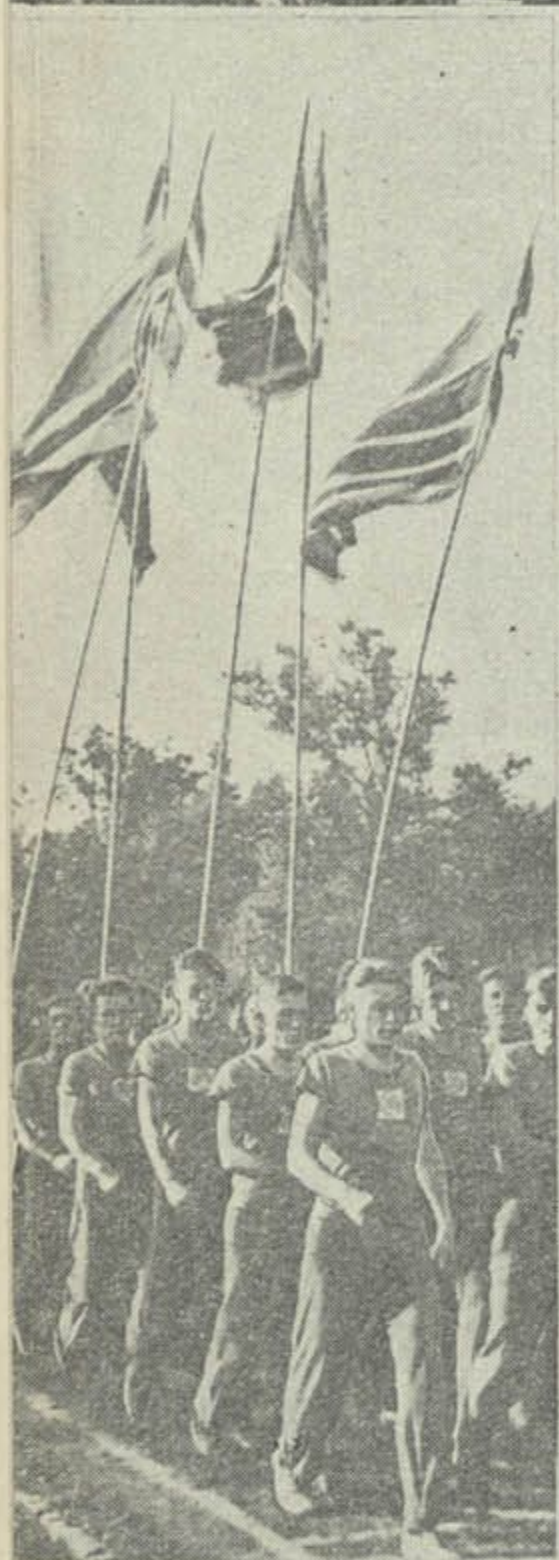
РАБОТНІЦА І СЯЛЯНКА

ВЫДАННЕ ЦК КП/б/Б

№ 7 ЛІПЕНЬ 1947

ВЫДАВЕЦТВА „ЗВЯЗДА”

3-га ліпеня на стадыёне «Харчавік» адбылося адкрыццё Усебеларускай спартакіяды, прысвечанай 3-й гадавіне вызвалення горада Мінска ад нямецка-фашысцкіх захопнікаў. У спартакіядзе ўдзельнічала звыш 6.000 спартсменаў 12-ці абласцей рэспублікі.
На здымку: Фінал Усебеларускай спартакіяды.

Фота Ф. Фёдарова.

Свята беларускага народа

3-га ліпеня споўнілася тры гады з дня вызвалення ад нямецкіх захопнікаў сталіцы нашай рэспублікі — горада Мінска. Урачыста адзначаючы гэты дзень, мы ўспаміналі другую знамянальную дату — 3-е ліпеня 1941 года, калі на ўсю краіну прагучэлі па радыё мудрыя словы вялікага Сталіна. Геніяльны правадыр народа раскрыў усю сур'ёзнасць небяспекі, што нависла над савецкай радзімай, і ясна сфармуляваў асноўныя задачы, якія паўсталі перад нашым народам. Па ўказанню таварыша Сталіна ўся работа ў краіне была перабудавана на новы, ваенны лад.

У раёнах нямецкай акупацыі ствараліся невыносныя ўмовы для ворага і ўсіх яго пасобнікаў, зрываліся ўсе яго мерапрыемствы.

Па закліку вялікага Сталіна ўвесь савецкі народ яшчэ цясней згуртаваўся вакол большэвіцкай партыі, савецкага ўрада для перамогі над ненавіснымі захопнікамі.

На свяшчэнны бой узнімаліся савецкія патрыёты. Каля мільёна беларусаў адстойвалі чэсць, свабоду і незалежнасць сацыялістычнай бацькаўшчыны ў радах Савецкай Арміі. Звыш 300 тысяч народных месціцаў, аб'яднаўшыся ў партызанскія атрады, наносілі ворагу смяротныя ўдары.

Пад геніяльным вадзіцельствам вялікага Сталіна савецкі народ выйшаў з вайны пераможцай і адразу-ж прыступіў да гіганцкага будаўніцтва.

У дзень усенароднага свята беларускага народа — 3 ліпеня — мы з гордасцю падводзім першыя вынікі сваёй плённай працы па аднаўленню разбуранай вайной гаспадаркі.

Цяжкія страты нанеслі нашай рэспубліцы нямецкія акупанты. Мінск, Віцебск, Гомель, Магілёў і іншыя квітнеючыя гарады нашыя яны ператварылі ў груды развалін, знішчылі ўсе МТС і калгасы, культурныя ўстановы, жылыя памяшканні.

Пасля выгнання немцаў жыццё пачалося занова. Яшчэ ішла вайна, а на Беларусі разгортваліся аднаўленчыя работы. У сваёй творчай працы адчуваем мы штодзённую дапамогу большэвіцкай партыі, усіх народаў Савецкага Саюза і ў першую чаргу вялікага рускага народа. Пры дапамозе ўсёй савецкай краіны ў нас на Беларусі адноўлена больш 6 тысяч прамысловых прадпрыемстваў, сярод якіх 2.348 буйных фабрык і заводаў. Адноўлены ўсе існаваўшыя да вайны калгасы, МТС і саўгасы, асвоена звыш 70 процантаў даваенных пасевных плошчаў.

Адначасова ідзе ў нас будаўніцтва новых заводаў і фабрык, ствараюцца зусім новыя галіны вытворчасці, якія адыграюць вялікую ролю ў індустрыялізацыі ўсёй Беларускай Рэспублікі. У бліжэйшыя гады непазнавальна зменіцца аблічча нашай сталіцы — горада Мінска. Ва многа раз супроць даваеннай узрасце выпрацоўка электраэнергіі. Уступіць у строй Трактарны і Аўтамабільны заводы. Праз год будуць выпушчаны першыя беларускія трактары «Кіравец Д-35». Уступіць у строй новыя цэхі Аўтазавода. Будуецца буйны Веласіпедны завод, які ўжо ў канцы 1950 года дасць 100 тысяч веласіпедаў. Упершыню ў Мінску будуць вырабляцца суконныя тканіны. Тонкасуконны камбінат ужо ў гэтым годзе дасць першыя сотні метраў сукна, а ў канцы пяцігодкі — да аднаго мільёна метраў.

Да трохгоддзя вызвалення Мінска ў горадзе ўжо адноўлены 74 прадпрыемствы, многа прамысловых арцеляў, працуюць 11 вышэйшых навучальных устаноў, 16 тэхнікумаў і 30 сярэдніх і лясных сярэдніх школ. У прамысловае і комунальнае будаўніцтва горада ў бягучым годзе ўкладаецца 400 мільёнаў рублёў.

На прадпрыемствах рэспублікі шырока разгарнулася сацыялістычнае спаборніцтва за выкананне вытворчага плана к трыццатай гадавіне Вялікай Кастрычніцкай сацыялістычнай рэвалюцыі. 133 прамысловыя прадпрыемствы рэспублікі да 15 чэрвеня выканалі поўтадавую праграму. Многія рабочыя і работніцы скончылі выкананне гадавой праграмы.

Кіпіць творчая мірная праца ў нашых калгасах, МТС і саўгасах. Працоўнае сялянства мабілізуе ўсе свае сілы і энергію, каб хутчэй аднавіць разбураную ворагам гаспадарку. Перабудоўваючы сваю работу ў адпаведнасці з патрабаваннямі лютаўскага Пленума ЦК ВКП(б), работнікі сельскай гаспадаркі вядуць вялікае змаганне за высокі ўраджай.

Рашуча ўзнікаючы ўраджайнасць сваіх палёў, вёска разам з тым вядзе вялікае будаўніцтва. З руін і попелу ўзнікаюць жылыя дамы і грамадска-калгасныя памяшканні: клубы, дамы соцыкультуры, хаты-чытальні, будынкі жывёлагадоўчых ферм. На першае мая 1947 года пабудавана і адноўлена звыш 260 тысяч жылых дамоў і пераселена з зямлянак 338 тысяч сялянскіх сем'яў.

Дзяржава прымае ўсе захады да таго, каб хутчэй стварыць сялянству нармальныя жыллёвыя ўмовы. Калгаснікам і сялянам-аднаасобнікам выдана звыш 306 мільёнаў рублёў доўгатэрміновай пазыкі на ільготных умовах. Бесплатна адпушчана 12,5 мільёна кубічных метраў будаўнічага лесу. 30 мільёнаў рублёў беззваротнай ссуды выдана на будаўніцтва дамоў сем'ям, якія маюць асаблівую патрэбу і пражываюць у зямлянках. З 15 чэрвеня па 15 ліпеня аб'яўлен месячнік па адбудове жылых дамоў сялянам. XIV пленум ЦК ВКП(б) Беларусі паставіў перад усёй грамадскасцю рэспублікі, як адну з неадкладных, задачу: ліквідаваць усе зямлянкі да 30-годдзя Вялікай Кастрычніцкай сацыялістычнай рэвалюцыі і перасяліць да 7 лістапада 30 тысяч сялянскіх сем'яў з зямлянак у новыя дамы.

Беларускі народ рашае вялікія задачы, пастаўленыя партыяй і савецкім урадам. Ва ўсіх галінах нашага шматграннага жыцця прымаюць актыўны ўдзел жанчыны. Яны паказалі сябе палымянымі патрыёткамі ў абароне савецкай айчыны ад ненавіснага ворага, самааддана працуюць яны і ў будаўніцтве, аддаючы ўсё сваё ўменне, усе сілы і веда хутчэйшаму адраджэнню сваёй краіны. Жанчыны — вялікая сіла і на прадпрыемствах і ў сельскай гаспадарцы. Добрасумленнаю працай яны паскараюць наш рух уперад. Але мы не можам забываць, што нам належыць яшчэ многа і ўпарта працаваць. Змагаючыся за самае дарагое ў жыцці — за лёс сваіх дзяцей, за іх шчаслівую будучыню, жанчыны прыкладуць усе сілы на вырашэнне задач, пастаўленых перад беларускім народам.

Пад кіраўніцтвам большэвіцкай партыі, геніяльнага правадыра народаў вялікага Сталіна пойдзем наперад да новых слаўных перамог!

АБАНЕМЕНТ

АЖЫЦЦЁЎЛЕНАЯ МАРА

З. БРАГІНСКІ

Фота Ю. Говарава.

Герой Савецкага Саюза Н. В. Траян.

Многа дадзена чалавеку: і розум, і сіла, і ўменне бачыць і адчуваць характэро, а самае галоўнае — магчымасць рабіць жыццё лепш, прыгажэй.

4 Надзея Траян расказвае сяброўкам аб сваёй рабоце ў партызанскім атрадзе.

У дзіцячай клініцы Надзея Траян выслухоўвае сваю маленькую пацыентку.

«Чалавек — гэта гучыць горда», — пісаў Горкі. «Добрая гэта пасада на зямлі — быць чалавекам».

Люба служыць чалавецтву, служыць бескарысна і чэсна. І не выпадкова Герой Савецкага Саюза Надзея Траян выбрала прафесію ўрача. У больніцы або паліклініцы прадоўжыць яна слаўную справу барацьбы за шчасце чалавека, якую пачала ў партызанскіх лясах Беларусі.

Яшчэ да вайны апрагнула Надзея медыцынскі халат — сімвал чалавечасці. Вучылася спачатку ў Маскоўскім, а пасля ў Мінскім медінстытуце. Але грозная небяспека, што нависла над Радзімай, перарвала вучобу. Надзея Траян пайшла ў лясы к партызанам, каб са зброяй у руках адстаяць гонар і права савецкага чалавека на працу, на шчасце.

Ва ўсе цяжкія дні нямецкай акупацыі Надзея неспіла думку аб мірным часе, калі яна здолее скончыць свой інстытут і атрымаць дыплом урача.

І вось надышоў той радасны дзень, калі мара ажыццявілася. 25 чэрвеня 1947 года рэктар 1-га Маскоўскага ордэна Леніна медыцынскага інстытута прафесар А. Г. Ліхачоў уручыў Надзеі Траян дыплом урача ў чырвонай вокладцы — дыплом з адзнакай!

Партызанскія гады выкавалі ў Надзеі ўпартасць і настойлівасць у дасягненні мэты, жалезную сілу волі. За адвагу і тэраізм Радзіма прысвоіла

партизанцы Траян высокае званне Героя Савецкага Саюза.

Вярнуўшыся да мірнай працы ў інстытуце, Надзея сказала сабе: «Буду вучыцца выдатна! Гэта неабходна. Я павінна атрымаць максімум ведаў». І яна стрымала слова. Яе заліковая кніжка на ўсіх старонках мае аднолькавыя ацэнкі — «выдатна»...

Першым дзяржаўным экзаменам у маі месяцы была хірургія — любімы прадмет Надзеі, які яна выбрала сваёй прафесіяй. Але таму, што экзамен быў першым, яна пры адказе расхвалывалася настолькі, што прафесар сказаў ёй ласкава: «Годзе, годзе!» Траян узяла сябе ў рукі. Пытанні былі знаёмыя: «Пухліны грудной залозы» — тэма яе навуковай работы, праведзенай у інстытуце, «Туберкулёзны перытаніт» — у час летняй практыкі. Разам з таловым урачом раённай больницы яна правяла аперацыю дзіцяці, у якога якраз быў туберкулёзны перытаніт.

Надзея Траян адказвала спакойна, упэўнена, плаўна. Прафесар Шахбаз'ян штораз абарачваўся да членаў экзаменацыйнай камісіі, нібы хацеў сказаць: «Слухайце ўважліва, калегі, — адказ дастойны». Надзея скончыла. Прафесар задаў адно пытанне, другое, трэцяе. Адказваючы на трэцяе пытанне, яна раптам убачыла, што экзаменатар усміхаецца і зусім яе не слухае, усміхаюцца і асістэнты. «Я даўно сказаў вам дастаткова», — працягваў усміхацца прафесар.

На ўсіх дзяржаўных экзаменах Надзея Траян атрымала вышэйшы бал.

Калі-ж рэктар уручаў ёй дыплом, успомніла, як

Рэктар 1-га Маскоўскага ордэна Леніна медыцынскага інстытута прафесар А. Г. Ліхачоў уручае Н. Траян дыплом з адзнакай. На здымку (злева направа): прафесар А. Г. Ліхачоў, дэкан М. С. Шэйман і Н. В. Траян.

у Смалевіцкім раёне, рызыкуючы жыццём, прабіралася з сяброўкамі ў спаленую карным атрадам вёску, каб аказаць дапамогу раненаму камандзіру. То была яе першая медыцынская практыка.

Х Л Е Б

(Урывак з паэмы лаўрэата Сталінскай прэміі Пятруся БРОЎКІ)

Жыта звесіла шыю,
Каласы зашапталі,
Каласы медзяныя
Шмат цяжэйшымі сталі.

Вецер, быццам калыску,
Усё жытне гайдае,
Што, схіліўшыся нізка,
Да зямлі прыпадае.

Нельга, нельга марудзіць,
Бо заплача слязамі...
Вышлі з песняю людзі,
Вышлі людзі з сярпамі.

Як аглянуць іх вокам—
Можна сотня, ці болей.
А шырока, шырока,
Ты, калгаснае поле.

Вышлі людзі на працу,
А між імі са скрытам
Два сярпы зіхацяца,
Тых, што сеялі жыта.

Жыта іхнія вочы
Між усіх распазнала—
Гэта іх яно ў ночы
Ад вятроў прыкрывала.
Колькі ў цемры глыбокай
Падслухала размовы,

Ды схавала далёка
Іх таемныя словы.

Роўна, роўна радамі
На шырокай лагчыне—
Усцілаюць снапамі
Поле сейбіт з дзяўчынай.
Між сабой размаўляюць,
Добра ім, як ніколі.
Ставяць бабкі і знаюць—
Тут з'єднала іх доля.

А як вышлі дадому
Познім, змрочлівым часам,—
Нізка полю жытному
Пакланіліся разам.

* * *

Каласы адсявалі,
Іх пажалі, сабралі,
Бараду завязалі
Ды дажынкі згулялі.

Сейбіт меў асалоду,—
Жыта слаўна ўрадзіла!
Дзе-б не быў ён, заўсёды
Зерне з ім гаманіла.

Ён глядзеў гаспадарна,
Браў на спробу рукою,
Як ішло з малатарні,
Быццам золата тое,

Як выносілі з току,
На калёсы грузілі,
Як займалі шырока
Ветраковыя крылы.

Што займалі паўнеба,
Раскруціўшыся спорна,—
Новым, ліпеньскім хлебам
Запыліліся жорны.

А як зносіў па сходнях
Мех за мехам ён дбала,
Як улетку, апоўдні—
У спіну прыгравала.

У жыцці сваім, мусіць,
Так не быў ён багаты—
З поўным возам вярнуўся
Да уласнае хаты.

А назаўтра сышліся
Людзі ў хаце прыбранай,
Каравай задыміўся
На абрусе ільняным.

І ўся вуліца чула
Іхні гоман шчаслівы.
Усім у твары дыхнула
Спелай, жытняю нівай.

Мабыць гэтак ніколі,
Як тады, не спявалі,
І да самае столі
Чаркі ўсе падымалі.

Клопаты аб жанчыне-мацеры

Чалавецтва не ведае больш прыгожага і велічнага слова, як слова маці. Яго першым пазнае чалавек, пачынаючы жыццё, і звязвае з ім самыя высокія свае пачуцці.

Гэтым словам называе ён Радзіму, у імя якой жыве, працуе, творыць, а калі патрэбна, аддае жыццё.

Слова «маці» спакон вякоў — святое-святых чалавека. Але ніколі і нідзе ў свеце званне маці не было ўзнята на такую вышыню, акружана такой павагай і любоўю, як у нашай краіне.

З першых крокаў сваёй дзейнасці Савецкая ўлада правяла рад мерапрыемстваў для палепшання жыцця і быту жанчыны-маці.

У самыя цяжкія гады гаспадарчай разрухі савецкай ўрада адкрыў вялікую колькасць радзільных дамоў, дзіцячых дамоў, ясляў, кансультацый.

Савецкая ўлада дала жанчыне свабоду, роўнапраўе, адкрыла перад ёй шырокую дарогу да дзяржаўнай дзейнасці, навукі, літаратуры і мастацтва.

Савецкая ўлада зрабіла мацярынства вялікім шчасцем. З кожным годам расла дзяржаўная дапамога цяжарным жанчынам і жанчынам-мацерам.

Але найбольш ярка выражаны клопаты савецкага ўрада, большэвіцкай партыі і таварыша Сталіна аб жанчынах-мацерах ва Ўказе Прэзідыума Вярхоўнага Савета СССР ад 8 ліпеня 1944 года «Аб павелічэнні дзяржаўнай дапамогі цяжарным жанчынам, многадзетным і адзінокім мацерам, узмацненні аховы мацярынства і дзіцінства, аб устанавленні ганаровага звання «Маці-Геранія» і ўстанавленні ордэнаў «Мацярынская слава» і медалі «Медаль мацярынства».

У гэтым дакуменце ўвасобіліся вялікія клопаты большэвіцкай партыі, савецкага ўрада, таварыша Сталіна аб жанчыне-мацеры, аб дзецях, аб добрабыце, росквіце і ўмацаванні савецкай сям'і. Знамянальна, што гэты Ўказ выдан у цяжкія гады Айчынай вайны, калі ўся ўвага ўрада і народа была накіравана на разгром і знішчэнне ворага, калі наша рэспубліка вызвалялася ад фашысцкіх захопнікаў.

Палітычнае значэнне гэтага дзяржаўнага акта цяжка пераацаніць. Ўказ прадугледжвае шырокія мерапрыемствы па ахове мацярынства і дзіцінства, па ўмацаванні сям'і і дапамозе многадзетным, устанавляе дзяржаўную дапамогу мацерам, пачынаючы з нараджэння трэцяга дзіцяці. Кожнай мацеры, якая мае чатырох і болей дзяцей, устанавлена паступова нарастаючая штомесячная дапамога.

За мінулыя тры гады ўжо многа зроблена для выканання Ўказа па БССР. Многадзетным і адзінокім мацерам за гэты час выплачаны мільёны рублёў дзяржаўнай дапамогі. Дзеці адзінокіх мацярай прымаюцца на выхаванне ў дзіцячыя ўстановы.

За час нямецкай акупацыі даваенная сетка прыгожых дзіцячых устаноў Беларусі аказалася ў стане такога разбурэння і абрабавання, што прышлося зусім нанова ствараць усе арганізацыі па ахове мацярынства і дзіцінства.

Да 1 студзеня 1947 года ў БССР адноўлен і зноў створан нанова рад дзіцячых устаноў як, напрыклад, 238 дзіцячых ясляў на 9.160 месц, 24 дамы

дзіцяці на 1.860 месц, 51 — малочных кухань — 221 дзіцячых і жаночых кансультацый, 15 дзіцячых санаторыяў на 955 месц. За 1946 год у калгасах арганізавана 414 сезонных ясляў на 10.354 дзяцей.

Важнейшым мерапрыемствам дзяржаўнай дапамогі з'яўляецца пашырэнне і палепшэнне работы дамоў дзіцяці. За час вайны і нямецкай акупацыі на тэрыторыі Беларусі засталася многа дзяцей-сірот і поўсірот. Таму першачарговай задачай Міністэрства аховы здароўя і асветы БССР пасля вызвалення краіны ад акупантаў была арганізацыя дастатковай колькасці дамоў дзіцяці, каб забяспечыць прытулкам і ласкай дзяцей, страціўных бацькоў, якія загінулі ў барацьбе з азверэлым ворагам.

Адначынак па цяжарнасці і родах павялічыўся да 77 дзён (35 дзён да родаў і 42 дні пасля родаў). Цяжарныя жанчыны, пачынаючы з другой паловы цяжарнасці, вызваляюцца ад звышнорміровай работы, а мацеры-карміліцы — ад работы ў пачатны час.

У два разы павялічыліся нормы дадатковага кармлення для цяжарных, пачынаючы з шостага месяца цяжарнасці, а для мацярай-карміліц — на працягу чатырох месяцаў кармлення.

Згодна з Ўказам значна пашыраецца сетка рода-дапаможных устаноў, ствараюцца ўмовы для іх плённай і высокакаснай работы. Па БССР на 1 студзеня 1946 года было 3.016 радзільных ложкаў, а на 1 студзеня 1947 года — ужо 3.178. Аднак, гэта колькасць лячэбных устаноў яшчэ не задавальняе патрэбы. Асабліва неабходна палепшыць дапамогу рожаніцам на вёсцы.

Указам устанавлены ўзнагароды для мацярай: «Медаль мацярынства» 1-й і II-й ступені для нарадзіўшых і выхаваўшых пяць і шэсць дзяцей, ордэн «Мацярынская слава» 1-й, 2-й і 3-й ступені для нарадзіўшых і выхаваўшых сем, восем і дзевяць дзяцей, ганаровае званне і ордэн «Маці-Геранія» з граматай Прэзідыума Вярхоўнага Савета СССР для нарадзіўшых і выхаваўшых дзесяць дзяцей. Гэтыя ўзнагароды высока ўзнімаюць годнасць жанчыны-мацеры, аддаюць належнае яе тэраічнай рабоце па выхаванні савецкіх грамадзян, з'яўляюцца новым доказам сталінскіх клопатаў аб чалавеку.

Па БССР мацярай-гераній 620 чалавек, на 1 чэрвеня 1947 года жанчын-мацярай, узнагароджаных ордэнамі, — 16.791, медалямі — 21.745.

Міністэрствам аховы здароўя, гандлю, фінансаў неабходна яшчэ шырэй разгортваць і палепшаць мерапрыемствы па аказанню дапамогі мацерам.

Клопаты аб жанчыне-мацеры — вялікі і патэсны абавязак нашых партыйных, савецкіх і гаспадарчых арганізацый, нашай грамадскасці.

Загадчык аддзела мацярынства Інстытута аховы мацярынства і дзецтва БССР
прафесар Г. ДАЗОРЦАВА.

Мінчанка Марфа Пракоф'еўна Дудко вырасціла 10 дзяцей. У гэтай вялікай працоўнай сям'і ёсць інжынеры, тэхнікі, педагогі.
На здымку: маці-гераня М. П. Дудко з унукамі. Фота А. Дзіглава.

Маці вялікай сям'і

Усхваляваны і радасны вярнуўся Міша дамоў. З нецярлівайсцю чакаў прыходу мацеры. Як доўга яна затрымлівалася на рабоце! А так хочацца хутчэй расказаць ёй аб вялікай падзеі, што адбылася ў яго жыцці. Сёння комсамольская арганізацыя школы прыняла Мішу ў камсамол. Міша ведаў — маці, як ніхто, раздзяляе гэту радасць.

Доўга ў той вечар зацягнулася іх гутарка. Пра многае даведаўся Міша. Маці расказала сыну пра сваё дзяцінства і юнацтва, пра знесіваючую працу на пана, пра вечныя клопаты ў пошуках кавалка хлеба. «Шчаслівы ты, сыноч, — таварыла Паўліна Мацвееўна. — Вялікае шчасце ў 14 год вучыцца і ведаць, што вырастэш патрэбным, ведаючым справу чалавекам».

Паўліна Мацвееўна Сесіцкая — маці вялікай сям'і. Яна ўзгадвала дзесяціх дзяцей. Цяжка было з імі ва ўмовах панскай Польшчы. Кожны новы фот выклікаў новы клопат. І яна, і муж, і старэйшыя дзеці выбіваліся з сіл, каб як-небудзь пракарміць сям'ю. Але ні нядоля, ні нястаткі не парушылі вялікай матчынай любові. Ужо змалку

дзеці адчулі ў сваёй маці шчырага, незамянімага друга.

— У кожнага дзіцяці, — расказвае Паўліна Мацвееўна, — свой характар, да кожнага патрэбен асобы падыход. Усіх хацелася вучыць, вывесці ў людзі. Здзейсніць тэту мару дапамагла нам толькі савецкая ўлада. Хіба для маіх дзяцей прызначаліся гімназіі ў панскай Польшчы? А цяпер усе мае дзеці вучацца. Старэйшыя маюць ужо сярэднюю адукацыю.

Слухаеш гэту жанчыну і пранікаешся глыбокай павагай. У свае 50 год яна поўна бадзёрасці, энергіі.

Пасля вызвалення Заходняй Беларусі Паўліну Мацвееўну выбралі дэпутатам сельскага савета. З вялікім запалам узялася за работу, але моцна перапакджала непісьменнасць. Тады раньня вучыцца. Пасля напружанага працоўнага дня акуратна наведвала школу лікбеза.

У чорныя дні нямецкай акупацыі Паўліна Мацвееўна была ў партызанах. Усёй сям'ёй змагалася з фашысцкімі захопнікамі. Разам з мужам і трыма старэйшымі сынамі хадзіла ў разведку, прыносіла ў вёску

лістоўкі. І хоць моцна балела за малых яе матчына сэрца, але пагарджала небяспекай, бо цвёрда ведала, што без савецкай улады не можа быць жыцця.

Вайна загартавала Паўліну Мацвееўну. Яшчэ з большай шчырасцю аддалася грамадскай рабоце: і гутарку правядзе з жанчынамі, і ў бядзе дапаможа, і талковую параду дасць.

Гордасць мацеры — дзеці. Як уздужалі яны за апошнія гады! Шасцёра сталі комсамольцамі, да іх з павагай адносяцца аднавяскоўцы. Старэйшы Георгі з партызан у Савецкую Армію найшоў. Ён сержант. За бездакорную службу мае ад камандавання пяць годзяк. Нікалай — сакратар комсамольскай арганізацыі Юр'еўскага сельсавета, Фёдар працуе загадчыкам хаты-чытальні.

Сям'і Сесіцкіх, як і ўсім савецкім сем'ям выхоўваць дзяцей дапамагае дзяржава. З удзячнасцю гаворыць аб гэтым Паўліна Мацвееўна. Яна на асабістым вопыце ведае, што толькі ў нас, у краіне сацыялізма, славіць жанчыну-маці.

С. ШАІРКА,
п. Клентанбург, Докшыцкі раён.

Дзеці адпачываюць

Гарніст лагера Вова Шыберт грае ранішняю зору.

Нічога не шкадуе Радзіма для сваіх маленькіх грамадзян. Як клапатлівая маці, любоўна гадуе яна і выхоўвае дзетак, дбайна сочыць за іх здароўем. У нашай краіне—усё да паслуг дзетвары!

А колькі радасці нясе дзецям лета! Як добра ў спякотны дзень праводзіць час далёка за горадам, у лесе цяністым сасновым, ля быстрай рэчкі... А піонерскі лагер! Колькі незабыўных хвілін пакідае ён у памяці.

Радзіма, партыя, савецкая ўлада асабліва клапацяцца аб дзецях тых бацькоў, якія жыццё сваё

аддалі за ішчасце, свабоду і незалежнасць Айчыны, за яшчэ больш радасную і светлую будучыню сваіх сыноў і дачок.

У гэтым годзе тысячы піонераў і школьнікаў Савецкай Беларусі праводзяць летнія канікулы ў лагерах, санаторыях і здрайніцах. Многім па-шанцуе пабываць у далёкім сонечным Артэку. 176 школьнікаў пабывалі ўжо ў Артэку, а зараз рыхтуецца да ад'езду яшчэ адна партыя. Для самых маленькіх—аздараўленчыя пляцоўкі, яслі, санаторыі спецыяльнага прызначэння.

28.375 дзяцей гэтым летам пабываюць у лагерах агульнага і санаторнага тыпу. 5.880 малышоў адпачнуць на дзіцячых аздараўленчых пляцоўках. Іх арганізуюць рэспубліканскія і фабрычныя камітэты. Некаторыя прадпрыемствы ствараюць лагеры самастойна. Трактарны завод, напрыклад, на базе падсобнай гаспадаркі саўгаса «Большевик» арганізаваў лагер на 150 дзяцей, якія ўжо выехалі на адпачынак. Такія-ж лагеры арганізавалі калектывы заводаў імя Варашылава, Аўтамабільнага, «Аўтапрамбуда» і іншых мінскіх прадпрыемстваў. Цэнтральны камітэт прафсаюзаў пачатковай і сярэдняй школы стварыў 10 піонерскіх лагераў. Усе яны ўжо адкрыты.

Добра адпачнуць за лета дзеці віцебскіх трыкатажніц. Фабрычны камітэт арганізаваў для іх свой піонерскі лагер.

У нас ёсць дзеці, якім не толькі адпачыць, але і падлячыцца трэба. Вайна і тут пакінула сваю сумную спадчыну. Ёсць дзеці—інваліды Вялікай Айчыннай вайны. Клопаты аб іх—у цэнтры ўвагі органаў аховы здароўя.

Упраўленне дзіцячых лекавых і прафілактычных устаноў Міністэрства аховы здароўя адкрыла на рэспубліцы 17 санаторыяў для дзяцей, якім неабходна ўмацаваць здароўе.

Ва ўсіх абласцях Беларусі адкрыты санаторныя лагеры. Гомельскі і віцебскі дамы дзіцяці вывезлі малышоў на дачу. 2.000 дзяцей гарадскіх ясляў атрымалі аздараўленчыя пайкі.

Дзеці, якія знаходзяцца пад наглядам клінік і больніц, пабываюць у Жалезнаводску, у Кіславодску, на пайднёвым беразе Крыма.

У санаторыях, здрайніцах і піонерскіх лагерах дзеці добра напраўляюцца, хутка прыбываюць у вазе, абслугоўваюцца кваліфікаванымі ўрачамі і сярэднім медыцынскім персаналам, атрымліваюць добрае, сытнае і смачнае харчаванне.

... Вяселіца, адпачывае і ўмацоўвае сваё здароўе ішчаслівая савецкая дзетвара. Моцнымі, здаровымі, загарэлымі вернуцца дзеці дамоў. Добра адпачыўшы, яны ўпарта і настойліва возьмуцца за вучобу.

Дзень у піонерскім лагеры

Н. ПІГУЗАВА

Фота І. Шышко.

Раніца. Цёплы вецер вырваўся з-за лесу, закруціў на прасялячай дарозе клубы пылу, зашалацеў густым калоссем. Захвалялася, зашумела жыта. А вецер-гарэза паймчаўся ў парк і сціх у яго кучаравістых дрэвах.

Гэты парк — краса і гордасць тутэйшых акаліц—цёмназялёнаю шапкай сваёй велічна высіцца над неасяжымі прасторами палёў і лугоў, вабячы ў спёку прахладай.

Ціха ў парку ў гэтую летнюю сонечную раніцу. Нават птушкі схаваліся ў лісці густым і змоўклі.

І раптам сонечную ціш праразае мелодыя горна. Звонка-прызыўныя гукі трывожаць і клічуць кудысь. Гэта ў піонерскім лагеры граюць ранішняю зору.

Лагер размясціўся ў школе побач з паркам. Гарніст — здаровы загарэлы хлопчык — трымаецца важна. Ён ведае, што па яго сігналу, як у чараўнічай

казцы, прабудзіцца жыццё, з палаткаў выскачаць равеснікі, каб пачаць свой новы дзень.

І сапраўды. Не паспелі змоўкнуць гукі сігнала, як з палаткаў, з корпуса выскачаць дзетвара. Каля ўмывальніка — шум, неспіханыя дзіцячыя галасы, поўныя бесклапотнай радасці, сардэчнага смеху, ва ўсе бакі разлітаюцца пыскі.

У сталовай мітусяцца дзяўчаткі 8—9 год, у доўгіх белых халатах з высока закасанымі рукавамі. Іх атрад сёння дзяжурны, і яны ўсталявалі на гадзінку раней сігнала. Ліля Рагачова, Нона Белова, Валя Скарадуля набралі свежых палявых красак і ўпрыгожылі сталы, расклалі хлеб, расставілі талеркі і цяпер гаспадарскім вокам аглядаюць сталовую. Усё гатова акурат к сігналу.

Пасля ўмывання і фізізарэчкі дзеці ідуць у сталовую, дзе іх чакае смачнае сытнае снеданне. Маленькая бялая Крыма Ржэцкая з асаблівай стараннасцю выконвае свае абавязкі. Яна некалькі разоў падыходзіць да снедаючых:

— Каму патрэбна дабаўка?

Пасля снедання пачынаецца «працоўны» дзень. Спраў у дзяцей многа. Яны збіраюць лекавыя расліны, чытаюць кнігі, слухаюць захапляючыя гутаркі, гуляюць. У піонераў першага атрада сёння цікавы дзень: ім будуць чытаць «Маладую гвардыю». Выгодна размясціўшыся пад пяністым клёнам, уважліва слухаюць вядомага Сямёна Маркавіча. Напярэдадні ён правёў гутарку аб героях Кірава. А сёння піонеры знаёмяцца з жыццём, характарамі, імкненнямі Алега Кашава, Сяргея Цюленіна, Улі Громавай, Любы Шаўцовай. Вобразы адважных моладзевых герояў, палкіх патрыётаў сваёй Радзімы, як жывыя, устаюць перад слухачамі.

Непадалёку на лужайцы сядзяць дзяўчаты другога

Добра адпачываюць у лагеры Ніна Валкоўская, Нэля Усік і Каця Кірыленка. Яны многа часу праводзяць у полі, збіраюць кветкі, ягады.

атрада. З імі праводзіць гутарку старшая піонерважатая лагера тав. Маркава на тэму «Дарога жыцця».

— У нашай савецкай краіне юнакам і дзяўчатам адкрыты ў жыцці ўсе дарогі. Толькі вучыся, дзяржай, і дасягнеш жаданага, — вядзе расказ вядомая. Гутарка захапляе дзяўчат.

Непрыкметна праходзіць час. Хутка раздаецца каманда: «На купанне, на атрадах, выходзь строіцца!» І як ні цікава кніга, як ні шкада расставіцца з любімымі героямі, але каманда ўсіх паднімае на ногі. З ручнікамі праз плячо дзеці шумна ідуць да ракі.

Як прыемна чыстая студзёная вада! Так і палёскаўся-б у ёй цэлы дзень! Толькі сігнал на абед спыняе купанне.

У сталовай-палатцы ўжо гасцінна накрыты сталы, акуратна раскладзены прыборы, расставлены талеркі. Абед з трох блюдаў дзеці з'ядаюць з апетытам.

Вясёлыя гульні, песні і танцы захапляюць астатак дня ў дзіцячым лагеры.

Гэты санаторнага тыпу лагер створан па ініцыятыве і на сродкі камітэта дапамогі дзецям-сіротам пры ЦК Чырвонага Крыжа рэспублікі. У прыгожай мясцовасці вёскі Круціцы, недалёка ад Мінска, сабраны тут з розных абласцей і раёнаў рэспублікі дзеці-сіроты, бацькі якіх загінулі ў час Вялікай Айчыннай вайны. Дзеці добра адначыліся, напярэдадні, уздуваюць. Пяць раз на дзень яны маюць сытнае смачнае харчаванне. Урач Соф'я Ісаеўна Данава пільна глядзіць за іх здароўем. Дзеці хутка прыбываюць у вагу. За 10 лагernes дзён Аля Капайка прыбыла на 2 кілаграмы.

Займаюцца з дзецьмі кваліфікаваныя вядомыя і педагогі, праводзяць рознастайныя гульні на свежым паветры. Да паслуг дзяцей — бібліятэка, музычныя інструменты. За дзве змены адпачыне ў лагеры 600 дзяцей-сірот.

У нашай краіне дзеці акружаны ўсёнароднай любоўю, увагай і клопатамі. Ім забяспечана светлае будучае.

Неразлучныя сябры Міша Лакін і Валерык Косцікаў.

ЯНКА КУПАЛА

(Да пяцігоддзя з дня смерці)

28 чэрвеня 1942 года памёр вялікі паэт беларускага народа—Янка Купала.

Песні любімага паэта натхняюць жыватворчаю сілай сэрцы мільёнаў савецкіх людзей. Неўміручым агнём ззяюць і вечна будуць ззяць светлыя думы Купалы аб росквіце роднай краіны ў яркім сузор'і Савецкіх рэспублік.

Складаны і начэсны шлях прайшоў паэт—шлях грамадзяніна, барацьбіта, патрыёта.

У 1905 годзе Янка Купала (сапраўднае прозвішча—Іван Дамінікавіч Луцэвіч) надрукаваў свой першы славуны верш «Мужык». Як горда прагучэў тады голас паэта-трыбуна:

Але хоць колькі жыць тут буду,
Як будзе век тут мой вялік,
Ніколі, браткі, не забуду,
Што чалавек я, хоць мужык.

Паэт быў моцна звязан з народам, з яго горам і нядоляй, з яго думкамі і марамі, з яго трывогамі і надзеямі. У чужых сэрцах распальваў паэт нянавісць да паноў-багаццяў—крыўдзіцеляў народных, да сацыяльнай няроўнасці і несправядлівасці. Яшчэ ў 1907 годзе ён выразна акрэсліў сваю вялікую місію служэння народу:

Я не для вас, паны, о не,
Падняць скібіну слова рвуся
На запусцелым дзірване
Сваёй старонкі Беларусі,
Я не для вас, паны, о не!

У змрочныя часы рэакцыі, апісваючы чорную долю, паднявольнае цяжкае жыццё селяніна-бедняка, паэт вучыў яго нянавісці да эксплуатацара-пана, заклікаў да барацьбы за новую долю, за права «людзьмі звацца». У палымнеючым сэрцы сваім пранёс паэт веру ў прыход сонечнага дня, веру ў тое, што «яшчэ прыдзе вясна!».

Вялікая Кастрычніцкая сацыялістычная рэвалюцыя дала беларускаму народу мажлівасць шырокага развіцця гаспадаркі і культуры. І толькі пры савецкай уладзе, толькі пад сонцам Сталінскай Канстытуцыі сакаліны ўзлёт творчых сіл Янкі Купалы дасягнуў сапраўдных вышынь мастацтва. У сваёй аўтабіяграфіі вялікі паэт з глыбокай удзячнасцю пісаў: «Толькі савецкай уладзе і роднай камуністычнай партыі я абавязан росквітам маёй паэзіі».

Заслужаны дзеяч мастацтваў — скульптар Глебаў А. К. і архітэктар Заборскі Д. В. прадставілі праект помніка Янкі Купалы. Праект зацверджан і экспануецца на выстаўцы ў карціннай галерэі.

Помнік будзе пабудаваны на Круглай плошчы ў Мінску.

Фота І. Шышко.

Бяссмертная купалаўская паэзія шматгранна па тэматыцы і зместу.

Шмат песень і паэм прысвяціў Янка Купала вобразу беларускай жанчыны. У драматычных творах «Раскіданае гняздо» і «Паўлінка», у паэме «Бандароўна», у вершах

«Жыво», «Песня жней», «Дзве сястры», «Зіма» і шматлікіх іншых Янка Купала яркімі паэтычнымі фарбамі малюе быт і псіхіку жанчыны, яе думкі і мары, яе мужнасць і ўпартасць у абароне сваёй чэсці ад людаеда-пана.

З творчым уздымам пісаў народны паэт аб свабоднай савецкай жанчыне. Усім вядомы яго песні пра шчаслівае жыццё калгасніцы, трактарысткі, жанчыны-пілота.

Вітаючы калектывізацыю, якая разняволіла жанчыну ад цяжкай працы ў беларускай вёсцы, паэт пісаў:

Твая дзяўчына пры кудзелі
Сляпіць не будзе ясных вочак:
З жалеза прасніца надзеліць
Сукном і шоўкавым кужэлем
Сваіх сялян, сваіх рабочых.

У вершах «Вечарынка», «Як я молада была», «Я — калгасніца» мы бачым свабоднае і вясёлае, заможнае і культурнае жыццё жанчыны. Яна ўжо болей не трывожыцца за лёс сваіх дзяцей:

Мае дзетачкі
Позна-рана
І накармлены,
І прыбраны.
Сваю Настачку —
Дзіцё тое —
Нясу ў яслі я
Раніцою.

Савецкая краіна сынам і дочкам народа адкрыла шырокі шлях да навукі, да развіцця іх творчых сіл і здольнасцей. Гэта красамоўна паказана паэтам у вершы «Алеся». Маці ўяўляла, што як вырасце яе Алеся, — будзе кужаль прасці, ткаць кросны, выглядаць долішчасця ў маладыя вёсны, але не згадала матуля — змянілася жыццё, і дачка яе стала адважным пілотам:

Адчыняе вароты
Нябесным маршрутам,
Ці, як ястраб, з вышатаў
Скача з парашутам.

У вершы «Выпраўляла маці сына» Янка Купала паказвае патрыятычнае пачуццё савецкай жанчыны. У момант провадаў яна дае сыну наказ — вартаваць пільна межы краіны Саветаў, служыць «верна, чынна Арміі Чырвонай».

Шмат задушэўных вершаў і песень стварыў Янка Купала для савецкіх дзяцей.

Творчая дзейнасць паэта — шырока і рознастайна.

Палкі патрыёт савецкай радзімы, лепшы сын беларускага народа, Янка Купала глыбока перажываў яго гора ў дні напэсця гітлераўскіх полчышчаў. Бязмежная нянавісць да ворага і заклік да помсты выліваюцца ў палкіх вершах паэта:

Цень забітых матак, дзетак,
Дзедаў ваших і бацькоў,
Акрываўлены палетак
Клічуць месціць крывава гэтак,
Як не месцілі ад вякоў.

Не на жыццё, а на смерць вёў наш народ барацьбу з азвирэлымі фашыстамі. Усё шырэй разгаралася полымя партызанскай барацьбы. У вершы «Беларускім партызанам» Янка Купала голасам трыбуна і байца заклікаў народ «вы-

разаць людасдаў, каб не стала іх і следу на святой нашай зямлі»:

Партызаны, партызаны,
Беларускія сыны!
За няволю, за кайданы
Рэжце гітлераў паганых,
Каб не ўскрэслі век яны.

Нянавісць да нямецка-фашысцкіх захопнікаў была ў паэта нязгаснай. У адным з артыкулаў Купала пісаў:

«Калі вораг сарве яблыка, паспеўшае ў нашым садзе, яно разарвецца ў яго руках гранатай!

Калі ён сажне жменю нашых цяжкіх каласоў, зерне вылеціць і паразіць яго свінцовым дажджом!

Калі ён надыдзе да нашых чыстых, сцюдзёных крыніц, яны перасохнуць, каб не даць яму вады!».

Янка Купала цвёрда верыў у перамогу савецкіх людзей, у перамогу Савецкай Арміі, бо народ і Армію вёў мудры правадыр

і палкаводзец, і з глыбокай любоўю прысвячае Янка Купала свае самыя задушэўныя і найлепшыя вершы Іосіфу Вісарыёнавічу Сталіну:

Табе, правадыр, мае песні,
і думы,

І шчырыя шчырага сэрца
нарэзвы!

Бо хто калі сніў, ды і хто калі
думаў,

Што буду я вольны,
Што буду шчаслівы.

Янка Купала лямёр. Неўміручая паэзія вялікага песняра беларускага народа будзе вечна жыць у сэрцах савецкіх людзей, заклікаючы да дружнай і плённай працы ў імя далейшага росквіту Савецкай Беларусі, якой усё сваё палкае жыццё аддаў Янка Купала.

Алеся АЛЕКСАНДРОВІЧ.

Прачытайце гэту кнігу

„Рыбакова хата“

Народны паэт БССР, лаўрэат Сталінскай прэміі Якуб Колас напісаў новую паэму «Рыбакова хата». У гэтай паэме раскажваецца аб жыцці сялян Заходняй Беларусі пад уладай паноў, аб вызваленні і з'яднанні беларускага народа ў агульную брацкую сям'ю.

У вёсцы Петрушы жыве бядняк Даніла са сваёй жонкай Марынай і маленькім сыночкам Валерыкам. Толькі год, як яны пажаніліся. У іх няма сваёй хаты, і яны занялі старую халупку, якая некалі належала рыбаку Сымону Латушку.

Сымон быў заядлы рыбак і вясёлы дудар, спрытны на язык. Жыў ён адзін, «сабе сам пан, сабе сам служка». Але дабраліся і да яго вяльможныя паны. Скончылася спакойнае, бесклапотнае жыццё Сымона. Вызначылі яму падаткі за хату, зямлю і двор. Сымон сабраў сваю худобу і пайшоў у свет. Тры гады пуставала хата і ўрэшце сялянскі сход адвёў яе Даніле з Марынай.

Даніла з Марынай — людзі працавітыя. Жылі яны ў згодзе, многа працавалі і марылі аб уласнай хаце, аб лепшым жыцці.

Але неспадзявана прышла бяда. Зайшоў да іх у хату пан Мікодым Богут, той самы Богут, што «без жалю гатоў зарваць чужы кусок і высмактаць з цябе ўвесь сок».

Богут патрабаваў платы за хату. Не ведаючы Даніла з Марынай, што рабіць. Дзе ўзяць сродкі?

Сяляне добра ведалі пана Богута. Як павук, аблытаў ён усіх штрафамі і замарыў адработкамі. Богут лічыць, што сяляне — быдлё, якое трэба тры-

маць у паслухмянасці, бо Польшча — гэта не большэвіцкі край.

Напалохаўшы Данілу, Богут запрапанаваў яму стаць шпіёнам, сачыць за сялянамі і аб усім дакладваць яму, Богуту. Але Даніла не здраднік — з абурэннем адмовіўся ад гэтай прапановы. І Богут рашыў разлічыцца з непаслухмяным хлопцам.

Праз некаторы час атрымаў Даніла напамін, што трэба плаціць тэрмінова за хату. Закіпеў вёска. Але адкрыта змагацца супроць панскага свавольства не будзеш. І рашылі, што Даніле з Марынай трэба цішком выбрацца з рыбаковай хаты, абдурчыць Богута. Так і зрабілі. Даведаўся аб гэтым «злачынстве» пан Богут. Як магло стацца, што яго, пана Богута, абдурчэ прасты мужык? Ніколі ён гэтага не даруе! А тут яшчэ знайшоў Богут у апусцелай рыбаковай хаце паперу без подпісу: «Пан Богут! Дай бог самому жыць вам тут і на труну сабе зняць мерку».

Раз'юшыўся Мікодым Богут. Гэта-ж сапраўдны бунт! І з дапамогай сваіх прыцеляў Богут прыдумаў цэлую справу супроць Данілы. Падкінуў ён у двор, дзе пасяліўся Даніла, большэвіцкія газеты. Зрабілі вобвыск. Забралі паліцыянты Данілу. Колькі здзекаў і катаванняў перацягнуў Даніла, пакуль гналі яго на этап у астрог.

Для Марыны прышлі чорныя дні. А тут яшчэ пан Богут, «як кот маршавы», прыстае да яе, жадаючы выкарыстаць цяжкае становішча. Але гарачая любоў Марыны да Данілы дапамагае ёй перамагаць ўсе

цяжкасці, знайсці мужнасць і сілу супраціўлення. Яна ўмее берагчы сваю жаночую чэсць і з ганьбаю на ўсё сяло зняславіць пана Богута.

За абразу Богут імкнецца адпомсціць Марыне. Далей заставацца ў вёсцы ўжо нельга. І Марына рашае крануцца з месца. Добрыя людзі прытулілі яе ў другой вёсцы.

Раптам з вёскі ў вёску, з хаты ў хату паплыла радасная вестка: «На ўсходзе пройдзена граніца. Чырвоная Армія ідзе вызваляць прыгнечаны панскай Польшчай беларускі народ. Сяляне рыхтуюцца сустрэць сваіх братоў».

Настала новае жыццё. Звярнуўся з астрогу Даніла. Зніклі паны. Працоўныя Заходняй Беларусі сталі роўнапраўнымі людзьмі ў вялікай сям'і народаў Савецкага Саюза і разам з усім савецкім народам будуць сваё новае жыццё.

У паэме «Рыбакова хата» Я. Колас, упершыню ў беларускай літаратуры, дае вялікае палатно жыцця сялян Заходняй Беларусі пад уладай панскай Польшчы.

З вялікім майстэрствам і любоўю паказвае паэт сялян Заходняй Беларусі. Гэта — чэсныя, працавітыя людзі. Але не мелі яны шчасця ў жыцці, пакуль над іх каркам стаяў з бізуном Богут і да яго падобныя. Сакавітая мова, яркія характарыстыкі герояў ставяць паэму «Рыбакова хата» у рад выдатнейшых твораў беларускай літаратуры.

С. ЦЛАФ.

У калгасе «1 Мая» Крупіцкага сельсовета Мінскага раёна паспявае багаты ўраджай.
На здымку: звеннявая Люба Лапачык аглядае жыта на свайм участку.

Фота І. Шышко.

Гутарка прапагандыста

Грамадскае і асабістае ў калгасе

І. КОЖАР

У кожным калгасе існуе дваякага роду маемасць: сацыялістычная грамадская, якая належыць усяму калектыву, і асабістая, якая належыць кожнаму калгасніку.

З чаго складаецца маемасць грамадская? У першую чаргу з зямлі, якую дзяржава перадала калгасам у бестэрміновае карыстанне, навечна, як важнейшую крыніцу багацця і добрабыту. Затым — з машын, сельскагаспадарчага інвентара, транспарту і зброі, з рабочай і прадукцыйнай жывёлы, з гаспадарчых пабудов, з ураджаю на калгаснай зямлі.

Карацей кажучы, усякая маемасць, набытая, зробленая або вырашчана на намаганнямі і працай усяго калектыва калгаснікаў, і з'яўляецца грамадскай сацыялістычнай маемасцю.

Побач з ёй існуе маемасць асабістага карыстання калгаснікаў. Яе характар і размеры дакладна вызначаны Сталінскім Статутом сельскагаспадарчай арцелі. З чаго складаецца маемасць асабістага карыстання? З прысядзібнага ўчастка размерам ад 0,25 да 0,50 гектара, які праўленне калгаса выдзяляе кожнай сям'і

калгасніка, паколькі ён з'яўляецца членам калгаса, з жылота дома, гаспадарчых пабудов, дробната інвентара і т. д. Што датычыць жывёлы, то Статутом сельскагаспадарчай арцелі прадугледжана, што кожная сям'я калгасніка мае права трымаць адну карову (у некаторых раёнах Гомельскай і Палескай вобласці — дзве каровы) і дзве галавы маладняка, адну свінаматку, або, калі праўленне калгаса знойдзе патрэбным, — дзве свінаматкі з прыплодам, да 10 авечак і коз разам, да 20 вуляў пчол і неабмежаваную колькасць хатняй птушкі і трусаў.

Грамадская і асабістая маемасць адыгрываюць неаднолькавую ролю ў жыцці калгасніка. Калі маемасць грамадская з'яўляецца рашаючай крыніцай добрабыту ўсіх калгаснікаў, забяспечвае іх асноўныя патрэбы, то гаспадарка асабістага карыстання можа выконваць, і сапраўды выконвае, толькі дапаможную ролю.

Грамадская сацыялістычная гаспадарка мае неабмежаваны магчымасці росту і развіцця. Бо толькі ў грамадскай гаспадарцы магчыма поўнае прымяненне складанай тэхнікі (электрычнай энергіі, трактараў,

камбайнаў) і ўсіх дасягненняў сельскагаспадарчай навукі і практыкі (сэвасвароты, травасеянне, сяўба гатунковым насеннем, палешчанне пароды жывёлы і інш.). Гэта, у сваю чаргу, стварае шырокія магчымасці для паступовай замены цяжкай і малапрадукцыйнай ручной працы калгаснікаў працай кваліфікаванай і прадукцыйнай.

Ва ўмовах капіталістычнай сістэмы зямля з'яўляецца сродкам нажывы багатых і разарэння бедных. Той, хто не мае свайго каня, насення, інвентара, трапляе ў кабалу памешчыка і кулака. У сацыялістычным грамадстве зямля з'яўляецца сродкам безупыннага палешчання матэрыяльнага добрабыту працоўных. У 1940 годзе ўраджай на Савецкаму Саюзу складаў 7,2 мільярда пудоў хлеба, таварны выхад збожжа амаль удвая перавысіў узровень 1913 года. За пяць прадваенных гадоў пасеўная плошча калгасаў узрасла на 13 мільёнаў гектараў, пагалоўе жывёлы — на 39 мільёнаў. За гэты-ж час асноўныя фонды калгасаў выраслі ў 3,5 раза, а грашовыя фонды — да 21 мільярда рублёў. Выдача на працадні аднаго толькі збожжа ўзрасла ў паўтара раза.

На дробнай гаспадарцы аднаасобніка прымяненне машынай тэхнікі немагчыма, праца вядзецца пераважна ўручную, і гаспадарка пазбаўлена магчымасці колькі-небудзь значнага росту.

Аднак справа не толькі ў гэтым.

Грамадская гаспадарка калгасаў таму і з'яўляецца сацыялістычнай, што яна ліквідавала матэрыяльную няроўнасць паміж людзьмі, што на яе глебе не можа ўзнікнуць эксплуатацыя чалавека чалавекам. Грамадская гаспадарка стварае для кожнага аднолькавыя магчымасці. Толькі колькасць і якасць працы з яе вынікамі ў выглядзе ўраджаю і прадукцыйнасці жывёлагадоўлі ствараюць пэўную перавагу адных перад другімі. Хто больш працадзён выпрацаваў, — той больш і зарабіў. Вось чаму партыя большэвікоў і савецкі ўрад, усе добрасумленныя калгаснікі нястомна клопацца аб росце і ўмацаванні сацыялістычнай уласнасці калгасаў.

Сацыялістычная ўласнасць, як асноўная крыніца савецкага ладу, як крыніца заможнага і культурнага жыцця калгаснікаў, — свяшчэнна і недатыкальна. Ахоўваць яе, як зрэнку вока, — абавязак кожнага сумленнага савецкага грамадзяніна.

Законамі савецкага ўрада (ад 7 жніўня 1932 года, ад 19 верасня 1946 года, ад 4 чэрвеня 1947 года) прадугледжваюцца меры аховы сацыялістычнай уласнасці і суровае пакаранне за кражу дзяржаўнай, а таксама калгасна-кааператыўнай сацыялістычнай маёмасці.

Разам з тым, савецкі ўрад стаіць на варце і асабістай маёмасці грамадзян, набытай сумленнай працай. Указам Прэзідыума Вярхоўнага Савета СССР ад 4 чэрвеня 1947 года «Аб ўзмацненні аховы асабістай уласнасці грамадзян» прадугледжаны суровыя меры пакарання за кражу асабістай маёмасці. Гэта сведчыць аб тым, што асабістая ўласнасць грамадзян не процістаўляецца сацыялістычнай маёмасці, а дапаўняе яе. Для гэтага, аднак, неабходна правільнае спалучэнне асабістых інтарэсаў калгаснікаў з грамадскімі інтарэсамі калгасаў. Па-першае, падсобная гаспадарка кожнага калгасніка не павінна перавышаць норм, устаноўленых Статутам сельскагаспа-

дарчай арцелі. І паколькі яна мае дапаможны характар, галоўная ўвага ўсіх калгаснікаў павінна быць звернута на ўмацаванне грамадскай гаспадаркі. Гэта добра разумеюць многія калгаснікі і на сваіх прысядзібных участках упраўляюцца ў вольны ад работы ў калгасе час. Яны ведаюць, што іх добрабыт залежыць ад вынікаў працы на агульнай гаспадарцы, а не на асабістай. Ды і як інакш матлі разважаць і дзейнічаць калгаснікі «Чырвонага берагу» Аршанскага раёна, калі яны цвёрда ўпэўнены, што ў канцы года за сумленную працу на агульнай гаспадарцы атрымаюць не менш 3 кілограмаў хлеба, 10 кілограмаў бульбы і 30 рублёў грашмыма на кожны працадзень.

Калгаснікі перадавых арцеляў, паспяхова закончыўшы план веснавой сяўбы ў скарачаны тэрмін, своєчасова і добра апрацавалі і засеялі прысядзібныя ўчасткі. У гэтых арцелях калгаснікі не імкнуліся незаконна расшыраць свае прысядзібныя ўчасткі, празмерна ўгнойваць іх, траціць лішнія працадні, бо ведалі, што гэта і неразумна і шкодна. У напружаныя перыяды сяўбы і ўборкі для апрацоўкі прысядзібных участкаў яны скарыстоўвалі выхадныя дні, абедзенны перапынак. Гэтым і тлумачыцца, што ў перадавых калгасах (імя Тэльмана Брагінскага раёна, Ларынаўка і «Чырвоны бераг» Аршанскага раёна, «1 мая» Гомельскага раёна і інш.) сярэдняя выпрацоўка працаздольнага калгасніка ў 2—3 разы перавышае абавязковы мінімум працадзён.

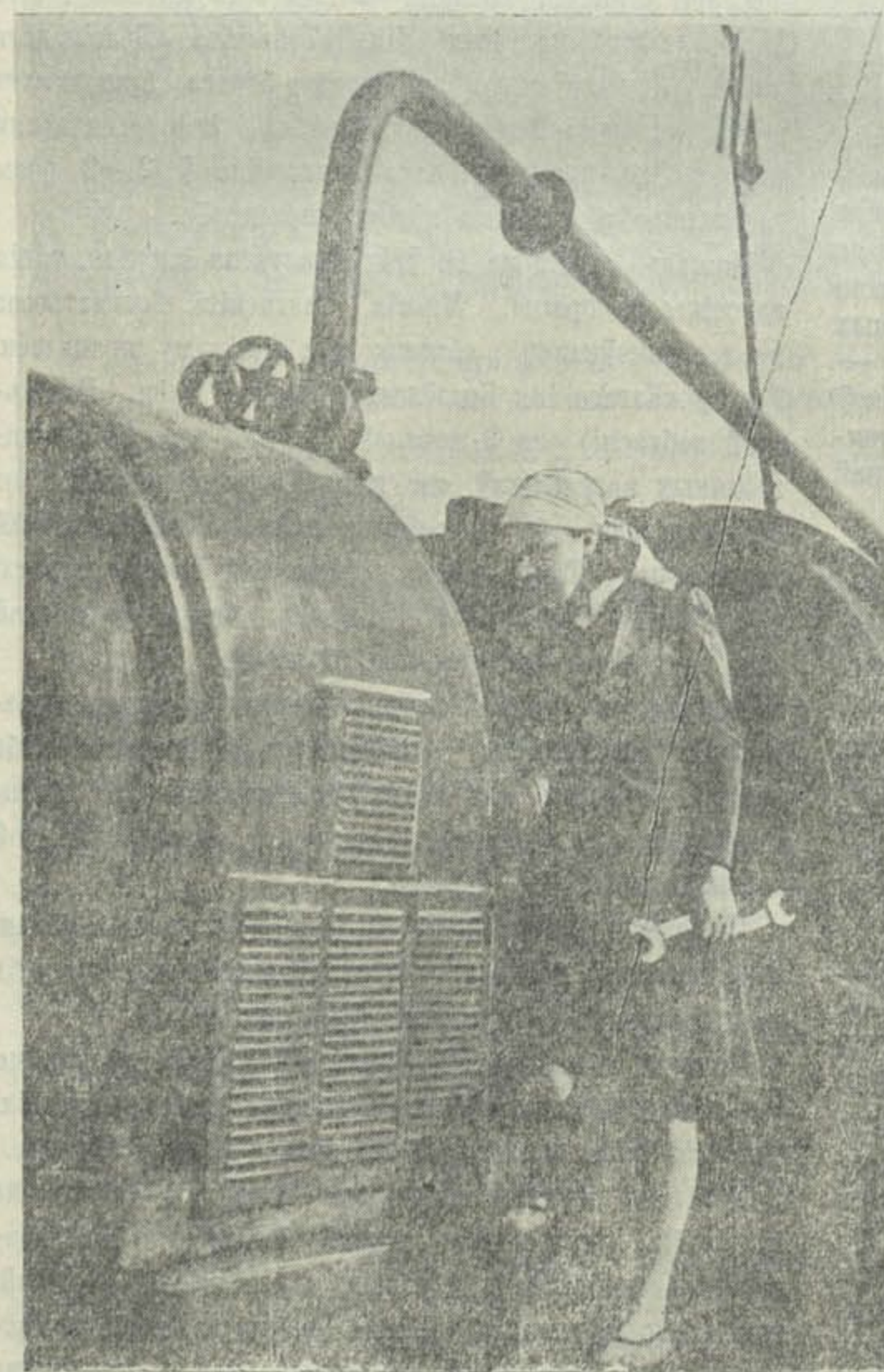
Нажаль, яшчэ не ва ўсіх калгасах існуюць такія адносіны да працы. Многія калгаснікі сістэматычна не выпрацоўваюць абавязковага мінімуму працадзён. Так, у калгасе імя Будзёнага (Лоеўскі раён, Гомельскай вобласці) за 5 месяцаў 1947 года 10 працаздольных калгаснікаў «не паспелі» выпрацаваць і на 20 працадзён, бо ўсю ўвагу аддаюць сваёй уласнай гаспадарцы. Тым часам грамадскія пасевы зараслі пустазеллем, стварыўся штучны недахват рабочай сілы, калгасны ўраджай пад пагрозай.

Наўрад ці трэба даказваць, што парушэнне працоўнай дысцыпліны — вялікае зло, з якім трэба рашуча змагацца. Хто нядбайна адносіцца да працы ў калгасе, не беражэ грамадскай маёмасці, той варты ганьбы.

Павысіць заможнасць калгаснікаў можна толькі ўмацаваннем калгаса, добрасумленнай работай усіх працаздольных у калгаснай гаспадарцы.

Рашэнні лютаўскага Пленума ЦК ВКП(б) аб уздыме сельскай гаспадаркі ў пасляваенны перыяд натхнілі шырокія масы працоўных на новыя подзвігі.

У пісьме на імя правадыра народаў І. В. Сталіна калгаснікі і калгасніцы нашай рэспублікі далі абавязацельства сабраць у гэтым годзе высокі ўраджай, што дасць магчымасць значна ўзняць грамадскую гаспадарку і палепшыць матэрыяльнае становішча калгаснікаў і калгасніц.

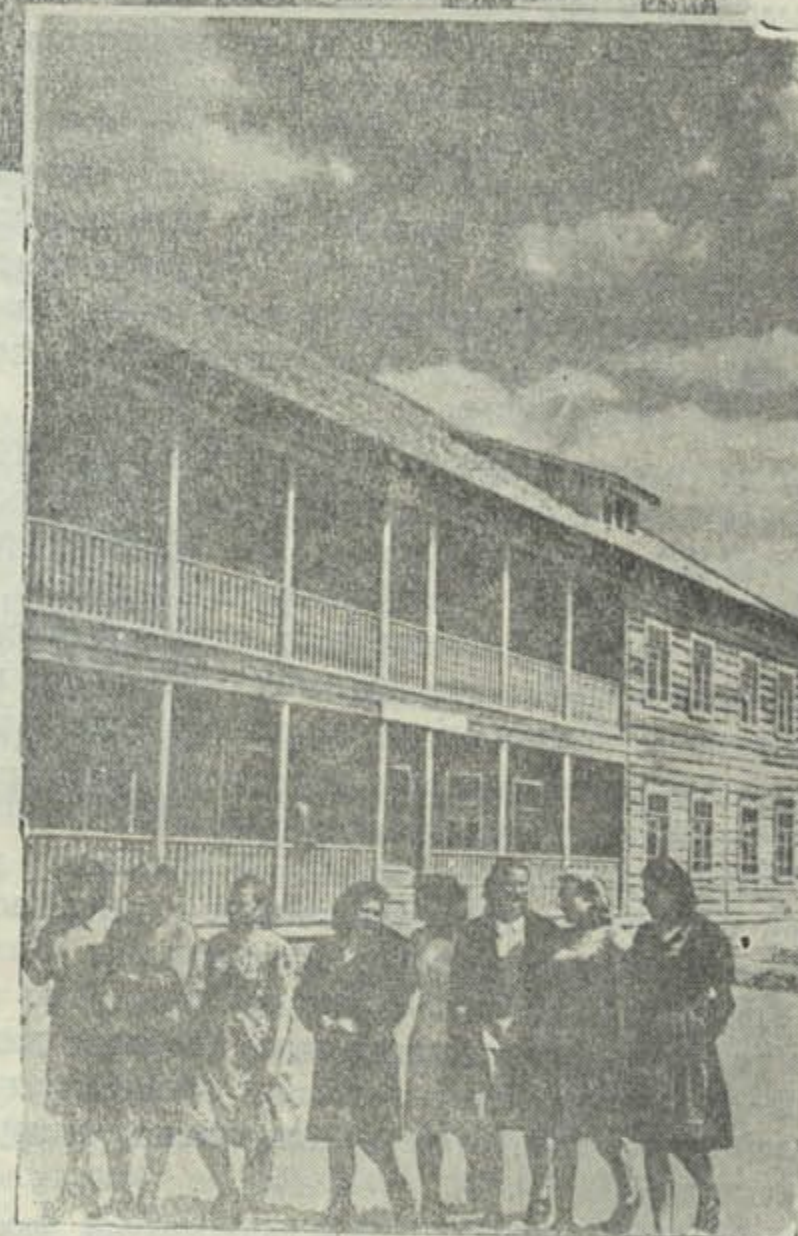
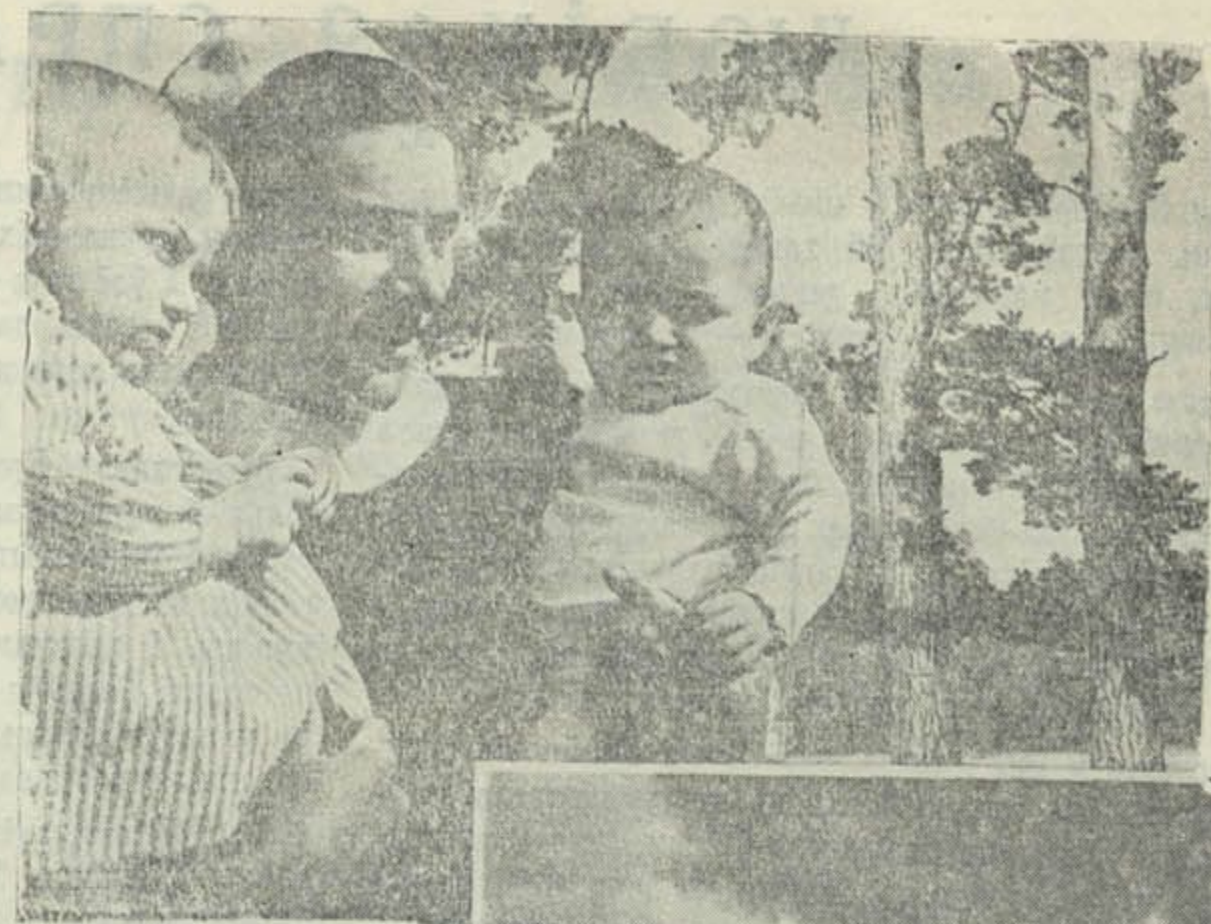

Жанчына ў белай хусцінцы праходзіць па ўзлеску. Ады-страй хады гараць скроні. Знарок зачэпіла галінку — і сэр-ня свежыя кроплі дажджу, не паспеўшыя знікнуць на сон-цы, злітаюць на твар. Яна ледзь прыплюшчвае вочы: све-жасць кропель прыемна. Маці двух хлопчыкаў, яна сёння пры-ху затрымалася ў яслях. Трэба было пагутарыць з загадчыцай аб тым, як выхоўваюцца Валодзя і Віця, парайца аб рэчыме іх сну. І вось цяпер Марыя Паўлаўна Гардзіенка спыня-на работу, спакойная за сыноў, бо даверыла іх клапацілівым вы-хавальцам.

«Асінторф» — жамчужына беларускай тарфяной прамыс-лавасці. Адсюль ідзе паліва ў кацельныя топкі Белгрэс — дуй-нейшай электрастанцыі рэспублікі. На аднаўленне прадпрыем-ства прыйшло многа жанчын. Як сапраўдныя воіны, пасля вай-ны ў бліндажах, у зямлянках, бо ад славутых пасёлкаў «Асін-торфа» засталіся толькі два будынкі, напалову зруйнаваныя. Энтузіясткі першых штабелі торфу здабывалі ўручную. Сярод іх была і Марыя Гардзіенка.

... Дзень і ноч гудуць матары насосных станцый. Праз сталы манітораў з шыпеннем і свістам вырываюцца моцныя струмені вады, размываюць залежы торфу — і вадкая цёмная маса гу-дам імкнецца па трубах на палі разліву. Нейкі час яна тут сохнуць, а потым машыны сфармуюць яе ў пліткі — гато-вае паліва.

«Асінторф» ганарыцца бригадзі Дзямідавай, Зелянковай, Мядзведзевай. Стаханаўскія паказчыкі, выдатная якасць высо-кая дысцыпліна — вось што характэрна для іх. Адзіныя ў гэ-тых краях жанчыны, якія працуюць на кране вялікага гідраторфу.

агрэгат Дзямідавай размывае за змену 4.000 кубаметраў гідра-масы пры норме 3.600.

Сакратар комсамольскага камітэта Шура Малехава з хва-ляваннем гаворыць аб дзяўчатах: нядаўна прыйшлі на вытвор-часць, а ўжо атрымалі тэхнічную прафесію. Надзя Графенкова паспяхова кіруе гідраманіторам. Зоя Брацішка ўладарыць над магутнымі насосамі і высокавольнымі матарамі. Ліда Ефіменка з магітэрствам першакласнага шафёра водзіць трактар на фрэзерным участку.

30-годдзе Вялікага Кастрычніка беларускія тарфяніцы рых-туюцца адзначыць вялікім працоўным уздымам, новымі вытвор-чымі перамогамі.

На здымках:

Злева (зверху ўніз): Агульны выгляд аднаго з каг'ераў участка гідраторфу. Размыў вядзе знатная тарфяніца, брыга-дзір жаночай стаханаўскай брыгады Н. Дзямідава. Электрама-тарыст зборнага акумулятара № 1 Зоя Брацішка. Унізе: Ста-ханаўская змена жаночай брыгады, якая працуе на кране вялі-кага гідраторфу № 1. Трубаправод, па якому ад гідракранаў на палі разліву перадаецца размыты торф. Адна з карт поля разліву — падсушаны торф сфармаван спецыяльнай машынай у пліткі. Справа (знізу ўверх): На вуліцы адноўленага цен-тральнага пасёлка «Асінторфа». Работніца Марыя Паўлаўна Гардзіенка са сваімі сынамі Віцям і Валодзеям. У цэнтры: Сак-ратар комсамольскага камітэта «Асінторфа» Шура Малехава.

Фота і тэкст А. Дзітлава.

ЛЮБІМАЯ СПРАВА

А. МІРНАУ

Броня Крайновіч яшчэ ў школе, у сямігодцы, марыла стаць настаўніцай. Ёй хацелася выхоўваць маленькіх, зусім маленькіх дзяцей, якія ўпершыню пачынаюць хадзіць у школу,—пачынаюць жыць.

З гэтаю марай Броня не рассталася і пасля сканчэння сямігодкі. Наадварот: мара акрэслілася і стала цвёрдым рашэннем, змяніць якое не маглі ніякія спакусы іншых, хоць-бы і самых захапляючых прафесій. Дзяўчына паступіла ў педагагічны тэхнікум, пасляхова скончыла яго і—вось нарэнне!—ўпершыню пераступіла парог пачатковай школы, ўпершыню, твар да твару, сустрэлася з маленькімі сваімі вучнямі.

Было гэта ў 1934 годзе, калі Броня Крайновіч споўнілася дваццаць год. Рэчаіснасць не расчаравала дзяўчыну. Яна моцна перакапалася ў тым, што правільна выбрала жыццёвы шлях і іншага не хоча. Ёй усё падабалася ў школе: і жвавыя шумлівыя, свавольныя ле вучні, і смешныя каракулі, што выводзілі яны ў забруджаных кляксамі сшытках, і ўважлівыя, дапытлівыя, прагныя да незвычайнага вочкі, якімі з дзесятка невысокіх парт лавілі вучні кожнае слова, кожны жэст сваёй настаўніцы.

Год ад году педагагічная работа для Крайновіч рабілася ўсё бліжэй, радней. Выхаванцы яе надрасталі, пераходзілі ў старэйшыя класы, але блізкасць паміж імі і ёю, іх першай настаўніцай, не аслабляла. Яна сачыла за поспехамі былых сваіх вучняў, радавалася гэтым поспехам. Нярэдка школьнікі чацвертага, нават пятага класаў прыходзілі да яе, як да самага блзкага і роднага друга, за парадай, або проста патаварыць аб сваім, патаемным, падзяліцца марамі.

З годамі накапліваўся вопыт. У Крайновіч расла любоў да сваёй справы, жаданне лепш і глыбей асвоіць яе. І рашыла яна паступіць у педагагічны інстытут, каб атрымаць вышэйшую адукацыю. Гэта было намерана на восень сорок першага года. Але яшчэ раней—летам—пачалася вайна і змяшала, збытала планы маладой настаўніцы, зусім неспадзявана павярнула ўсё яе жыццё.

Браніслава Крайновіч стала партызанкай, радавым байцом вялікай арміі народных месціўцаў.

У самыя першыя дні акупацыі Беларусі яна ўдзельнічала ў арганізацыі партызанскага атрада ў Дзяржынскім раёне Мінскай вобласці. Пазней гэты атрад уліўся ў партызанскую брыгаду імя Фрунзе, якая дзейнічала ў Мінскай і Баранавіцкай абласцях, выконваючы рознастайныя баявыя заданні не толькі на варожых камунікацыях, але і ў самым Мінску. Значная частка гэтых заданняў выпадала на долю былой настаўніцы Браніславы Крайновіч, і выконвала яна іх адважна і смела.

Дзесяткі раз прыходзіла Броня ў акупаваны немцамі Мінск, то апранутая сялянкай з поўным кошыкам пыбулі, творагу, яек, то пад выглядам бежанкі, то проста жанчыны, прыехаўшай шукаць сваіх родных. Смела глядзела яна ў вочы дапытываюшых яе паліцэйскіх і немцаў; адчапіўшыся ад іх, адпраўлялася ў горад і там—асцярожна, крок за крокам—нашчупвала і ўстанаўляла сувязі з патрэбнымі партызанам людзьмі.

Пад носам у паліцаў і гестапаўцаў вынесла Браніслава Крайновіч з горада шэсць палявых тэлефонаў,

часці радыёпрыёмнікаў, мноства медыкаментаў і два наборы друкарскіх шрыфтаў па чатыры пуды вагою кожны. І ўсё гэта тайнымі шляхамі, мінаючы варожыя пасткі і засады, дастаўлялася ў партызанскую брыгаду і прыносіла карысць у гераічнай рабоце народных месціўцаў.

Браніслава Крайновіч ішла на любую рызыку, толькі-б нанесці захопнікам як мага большы ўдар. Па ўласнай ініцыятыве ўстанавіла сувязь з лагерам савецкіх ваеннапалонных, што знаходзіўся на Шырэкай вуліцы, і дапамагла палонным Давідовічу і Брайніну не толькі бегчы з лагера да партызан, але і даставіць ім у лес прадукты на падводах, на якіх абодва гэтыя палонныя працавалі возчыкамі.

... Даўно траміву ўжо той гераічны грозны час вайны. У памяці Крайновіч назаўсёды засталася незабытая сустрэча партызан з часцямі Савецкай Арміі, якія гналі акупантаў да Берліна. Назаўсёды светлым успамінам застанеца той дзень, калі ўпершыню пасля вайны ўвайшла яна ў трэці клас пачатковай школы Клецкага раёна Баранавіцкай вобласці. Увайшла—і не стрымалася, заплакала ад радасці, ад нахлынуўшага раптам бурнага шчасця...

Праляцелі два хуткія гады. Браніславу Крайновіч накіравалі ў Краснае Урочышча, дзе будзеца буйнейшы індустрыяльны гігант Беларусі—Аўтамабільны завод. У мінулым навучальным годзе ў адным з класаў першых класаў аўтазаводскай школы з'явілася новая настаўніца—Крайновіч.

І зноў за невысокімі партамі сядзелі перад ёю маленькія хлопчыкі і дзяўчаткі. Настаўніца паказвала ім як трэба выводзіць палачкі і кручкі на чыстых лістах сшыткаў. А часам пачынала такі захапляючы расказ, што ў дзяцей замірала дыханне. Перад імі, як жывыя, паўставалі гераічныя вобразы партызан, народных месціўцаў, якія не шкадуючы жыцця траміві гітлераўскіх захопнікаў, ваявалі за шчасце такіх вольных маленькіх савецкіх дзяцей.

Ласкай і ўвагай настаўніца хутка здолела заваяваць любоў сваіх выхаванцаў, захапіць іх вучобай, прывіць ім пратнасць да ведаў. Вучні яе класа, раней сваіх равеснікаў з іншых класаў, навучыліся пісаць спачатку літары, потым словы і нават цэлыя сказы. Раней іншых навучыліся яны і даволі бегла чытаць кнігі, надрукаваныя буйным шрыфтам. Крайновіч радавалася, што малышы палюбілі вучобу і самі цягнуліся да яе. Калі настаўніца задавала пытанне: якая пара года падабаецца ім найбольш, маленькі Марат Крэйцар, не задумваючыся, адказаў:

— Я больш за ўсё люблю зіму.

— Чаму?—запытала Крайновіч.

— Таму, што зімою мы ходзім у школу. А гэта так цікава.

Вясною ў школе падвялі вынікі вучобы. У класе Браніславы Крайновіч на другі год засталася толькі адна вучаніца. Усе астатнія яе выхаванцы атрымалі ґрунтоўныя веды—занялі ў школе першае месца па паспяховасці.

Гэта была вялікая перамога настаўніцы ў мірных, пасляваенных умовах. Яна прынесла Крайновіч сапраўдную радасць, яшчэ больш умацавала яе любоў да цяжкай, але ўдзячнай прафесіі педагога.

Дзяўчаты аднаго калгаса

Д. НАСЕДКІН

У чэрвеньскі вечар вузкаю сцежкай, нібы па зялёным дыване, ішлі па полю аграном МТС Іван Бяліцкі і брыгадзір калгаса «Чырвоны партызан», дэпутат Вярхоўнага Савета БССР Марыя Місуна. Адзінокія елі кідалі доўгія цені на густое зяленіва аўса, ячменю, ільну.

З поля даносілася фырканне коней ды вясёлае панукванне дзяўчат-плугароў. Дзве комсамольскія паляводчыя брыгады аралі папар. За плугамі хадзілі Стася Берняковіч і Тоня Купрэвіч. Непадальк працавалі дзяўчаты другой комсамольскай брыгады—Надзеі Місуна.

Вопытным вокам акінуў аграном калгасныя пасевы і задаволена сказаў:

— Добры ўраджай будзе сёлета. Малайцы дзяўчаты! Папрацавалі на славу.

Калгасніцы сышліся на зялёнай мяжы. Пайшлі ў ход жарты, смех, вострыя заўвагі. Асабліва вясёлай стала размова, калі Марыя Місуна сказала дзяўчатам, што з Мядзеля прывезлі гармонік і вечарам будзе гуляння.

— Ды куды вам гуляць! — заўважыў Бяліцкі. — Вы-ж патаміліся.

— Дзяўчына лічыць сябе стомленай, пакуль дойдзе дадому. А як памылася, пераапрунулася — і стомленасці як не бывала, — адказала Тоня Купрэвіч.

— Правільна! — пацвердзілі дзяўчаты. — Хай толькі прыдзе гармоніст...

— Дзяўчаты! — гукнула Ульяна. — Коні адпачылі. Давайце разыходзіцца.

Марыя Місуна абмерыла ўчастак і вывела норму выпрацоўкі. Усе дзяўчаты заданне перавыканалі.

Аграном і старшыня калгаса далі добрую ацэнку рабоце. Гэта быў апошні дзень ворыва папару.

У вёсцы Місуны—43 гаспадаркі. Калгас арганізаваўся адразу пасля вызвалення раёна ад нямецкіх захопнікаў.

— Разам змагаліся з немцамі, разам будзем і працаваць, — дружна парашылі сяляне і назвалі свой калгас «Чырвоны партызан».

Калгас мацнее і арганізацыйна і гаспадарча. Расце яго багацце. Цяпер у ім 29 коней, на малочна-та-

варнай ферме 45 галоў, ёсць свінагадоўчая і аўцагадоўчая фермы. Калгас мае сваю пасеку. Усёй жывёлы—звыш 130 галоў. На ініцыятыве комсамольскай арганізацыі былі праведзены няздзельнікі па збудаванню хлявоў, кароўніка і стайні. Нядаўна арцель купіла новую грузавую машыну ГАЗ.

М. Місуна.

Абмяркоўваючы пісьмо таварышу Сталіну, калгаснікі абавязаліся ў гэтым годзе дабіцца ўраджаю не менш 10 цэнтнераў збожжавых і 130 цэнтнераў бульбы з гектара. А звязно Ульяна Місуна абавязалася зняць ураджаю па 12 цэнтнераў збожжа, 150 цэнтнераў бульбы, 3 цэнтнеры ільнасемя і валакна з гектара.

Зямля ў калгасе камяністая. Але пры добрай апрацоўцы і доглядзе за пасевамі і з малаўрадлівай зямлі яны могуць дабіцца небывалага тут ураджаю.

Барацьбу за высокі ўраджай, за далейшае арганізацыйна-гаспадарчае ўмацаванне калгаса ўзначалілі комсамольцы. Іх цяпер 16 чалавек, у тым ліку 12 дзяўчат.

Тры комсамольцы былі выбраны ў праўленне, дзве комсамолкі—Надзея і Марыя Місуна — назначаны брыгадзірамі паляводчых брыгад. Усе важнейшыя галіны калгаснай вытворчасці: паляводства, жывёлагадоўля, догляд коней, улік працы і

маемасці калгаса—давераны комсамольцам.

З восені комсамольцы падрыхтавалі жывёлу да зімы, навялі парадак у кармленні. Зімой сачылі за доглядам жывёлы, практычна дапамагалі брыгадам рыхтавацца да вясны: ачышчаць насенне, рамантаваць інвентар, збрую, транспарт.

А калі калгас вышаў у поле, комсамольцы ўзяліся за ўмацаванне дысцыпліны працы. На ініцыятыве дзяўчат-комсamoлак была ўведзена індывідуальная здзелычына, устаноўлен графік работ.

— Комсамольцы правільна ставяць пытанне, — заявілі калгаснікі на сходзе. — Трэба пакончыць са спазненнем на работу.

Цяпер комсамольцы-дзяўчаты займаюцца ўборкай сена і падрыхтоўкай да ўборкі ўраджаю. Размеркаваны ўчасткі азімых, складзены брыгадныя планы работ, прыводзіцца ў парадак уборачны інвентар: сярпы, косы, граблі.

Комсамольцы з'яўляюцца не толькі перадавікамі калгаснай вытворчасці, яны вядуць і агітацыйную работу. А ў час адпачынку комсамольцы-агітатары чытаюць калгаснікам свежыя газеты, знаёмяць іх з важнейшымі падзеямі ў нашай краіне. Вечарамі збіраюцца члены сельгасарцелі ў канторы калгаса, каб паслухаць радыё, пачытаць цэнтральныя газеты: «Правду», «Комсомольскую правду», «Советскую Белоруссию», «Звязду». У паходнай бібліятэцы ёсць навінкі мастацкай літаратуры. З асаблівай цікавасцю чытаюць калгаснікі раман Фадзеева «Маладая гвардыя».

Густым зялёнам пакрыліся калгасныя палі. Дзяўчаты паляводчых брыгад Марыі і Надзеі Місуна полюць, прарываюць ужо ў каторы раз расліны. На праполцы, як і на сяўбе і сенажаці ідзе дружнае спаборніцтва за багаты ўраджай. А за пералескам глуха звяняць сталёвыя косы, валіцца радамі сакавітая трава.

І звяняць песні калгасніц пра свабодную працу, пра радаснае жыццё, пра вялікую Радзіму, пра любімую Маскву.

Маладзечненская вобласць, Мядзельскі раён.

Чэсць Звяна

Сход зацягнуўся.

Калгаснікі гаварылі сягоння аб важнейшых пытаннях, аб самых заветных марах сваіх. Яны—барацьбіты перадавой лініі працоўнага фронту—давалі клятву вялікаму Сталіну сабраць у гэтым годзе высокі ўраджай.

Пасля многіх прамоўцаў да стала падыхла невысокая пажылая жанчына—звеннявая Екацярына Емельянаўна Бондар. Яе ўсе добра ведалі, паважалі за працу. Хоць выступала рэдка, але заўжды проста, ад чыстага сэрца.

— У мінулым годзе,—сказала яна,—звяно маё сабрала ўраджай бульбы па тысячы пудоў з гектара. У гэтым годзе збярем па дзве з паловай тысячы. У нас былі забыты пасевы яравой пшаніцы, а сёлета засеем 8 гектараў і з кожнага абяцаем сабраць па 120 пудоў!

Гэта была клятва правадыру. Яна стала законам, акрыляючым людзей, натхняючым на подзвіг.

Ішлі апошнія прыгатаванні да сяўбы. У другі раз правярылі насенне пшаніцы — выявілі невялікую прымесь ячменю. Ячмень нельга было адсеяць машынай, і калгасніцы ўзяліся за крапатлівую працу: рукамі перабралі ўсё насенне—зярно к зяру.

З восені ўчастак узаралі і трэба было добра ўгноіць. Але дзе ўзяць столькі гною? У калгасе многа брыгад і звенняў.

На гектар прыпадала па 30 тон гною. Для пшаніцы гэтага мала, вельмі мала!

Екацярына Емельянаўна ўспомніла мінулы засушлівы год. Яе звеннявая яшчэ да сяўбы прасілі не браць супясчаны ўчастак, баючыся, што не возьмуць з яго і адной тысячы пудоў бульбы. Екацярына настойвала:

— На добрым, адменным участку высокі ўраджай збярэ кожны. Але чэсць звяна—дабіцца яго на звычайнай зямлі.

І павяла калгасніц на барацьбу за гэту чэсць. Звяно дабілася свайго. Участак даў у два з паловай разы большы ўраджай бульбы, чым сярэдні калгасны.

...«Але ўсёж-такі дзе дастаць гною?»—думала Екацярына Емельянаўна. І сабрала сябровак на парад. Гаварылі доўга, а да пэўнага рашэння ніяк не маглі прыйсці. І вось паднялася Люба Хаткова:

— Калі не хочам асароміць чэсць звяна, дастанем угнаенне з сваіх хлявоў. Значыць, — менш на асабістую сядзібу і больш на грамадскі ўчастак.

Так калгасніцы і парашылі. Яны ведалі, што з калгаснай нівы павінны зняць столькі

хлеба, каб маглі і дзяржаве больш здаць і сабе атрымаць удастатку. На ўчастак звяна яны вывезлі гною па 10—15 вазоў.

Не дапамагла звяну толькі адна Домна Сцёпчыха. Вывезла гной на асабістую сядзібу, хадзіла і насміхалася.

Да глыбіні душы абураліся калгасніцы. А больш за ўсіх Марфа Лапаценка. Яна прышла да звеннявой і гнеўна сказала:

— Не хачу з такой працаваць! Думае Домна, што яна разумней свету.

Екацярына Бондар супакойвала:

— Трэба перавыхоўваць калгасніцу.

— А чаму яна зімой прагульвала?

— Збяремся, Марфуша, у праўленні. Параімся, як быць.

Але ўсіх захапіла работа, і калгасніцы пачалі забываць пра гэты выпадак. Екацярына Бондар уважліва сачыла за глыбінёй ворыва, ідучы за трактарам з лінейкай у руках. Аралі добра — не мяльчэй 22 сантыметраў.

Люба Хайкова, Марфа Лапаценка, Праскоўя Куркій перабіралі бульбу. У кожнай было досыць працы. І толькі Сцёпчыха трэці дзень не паказвалася. Звеннявая пайшла да яе на сядзібу.

— Домна, чаму на работу не выходзіш?

— Засяваю сядзібу.

— У цябе-ж маці дома. А паглядзі ты на Куркій. У яе і дзеці малыя і дома толькі адна яна працаздольная, а ўсё-ж дзень у дзень працуе ў калгасе.

Звеннявая бачыла, што Сцёпчыха Домна нерушлівая калгасніца. Не хвалюецца за будучы ўраджай, не клапаціцца аб гонару свайго звяна.

— Яна дэзертыр, — сказала Марфа Лапаценка. — Хай нас не ганьбуе.

І калгасніцы прапанавалі выключыць Сцёпчыху з свайго звяна. Праўленне, а потым і агульны сход сельгасарцелі згадзіліся з гэтым.

І яшчэ гарачэй пайшла праца. Звяно першым у калгасе засеяла пшаніцу і пасадзіла бульбу. Пасевы ўжо два разы чыста праполаты — не знайсці ні травінкі. Расліны падкормлены: пшаніца—аміячнай селітрай, бульба—гнаёўкай. Усё пайшло ў рост—бурна, размашыста.

«Бандароўскія» гектары заўважым адразу. Бульба цвіце, пшаніца наліваецца. Як і летась, прыходзяць сюды калгаснікі палюбавацца. І звеннявая чацвертай брыгады Тацяна Патапенка, якая спаборнічае з звяном Бондар, не ўтрымаецца часам ды скажа:

— Усё расце добра! Але і ў мяне, бадай, не горш.

— Восень пакажа, — адказвае Екацярына Емельянаўна. — Тады пудамі будзем мерацца.

... Спыніўшыся ля сцяны густой пшаніцы, Екацярына Емельянаўна ўявіла сабе звяно на ўборцы: кожная жняя ведае свой участак, за жнеямі растуць залатыя копны...

Аднойчы звеннявая спытала сябровак:

— Як у нас з сярпамі?

Калгасніцы ўсміхаліся. Сярпы даўно гатовы. Яшчэ ў час праполкі агледзелі іх, аднеслі да каваля.

Усміхнулася і звеннявая.

Але прыдзецца зайсці да брыгадзіра Івана Іванавіча Данільчыка, каб разам праверыць ва-зы, агледзець малатарню. Хутка яна загудзе на таку — і ў мяшкі пацякуць залатыя струйкі

пшаніцы. Тады ўжо ўсім стане ясна, хто перамог, хто лепш адстаяў чэсць перадавога звяна ў калгасе: Екацярына Бондар ці Тацяна Патапенка.

Настаў такі дзень, калі да звеннявой прышла Домна Сцёпчыха. Прасіла прыняць у звяно. Калгасніцы адказалі:

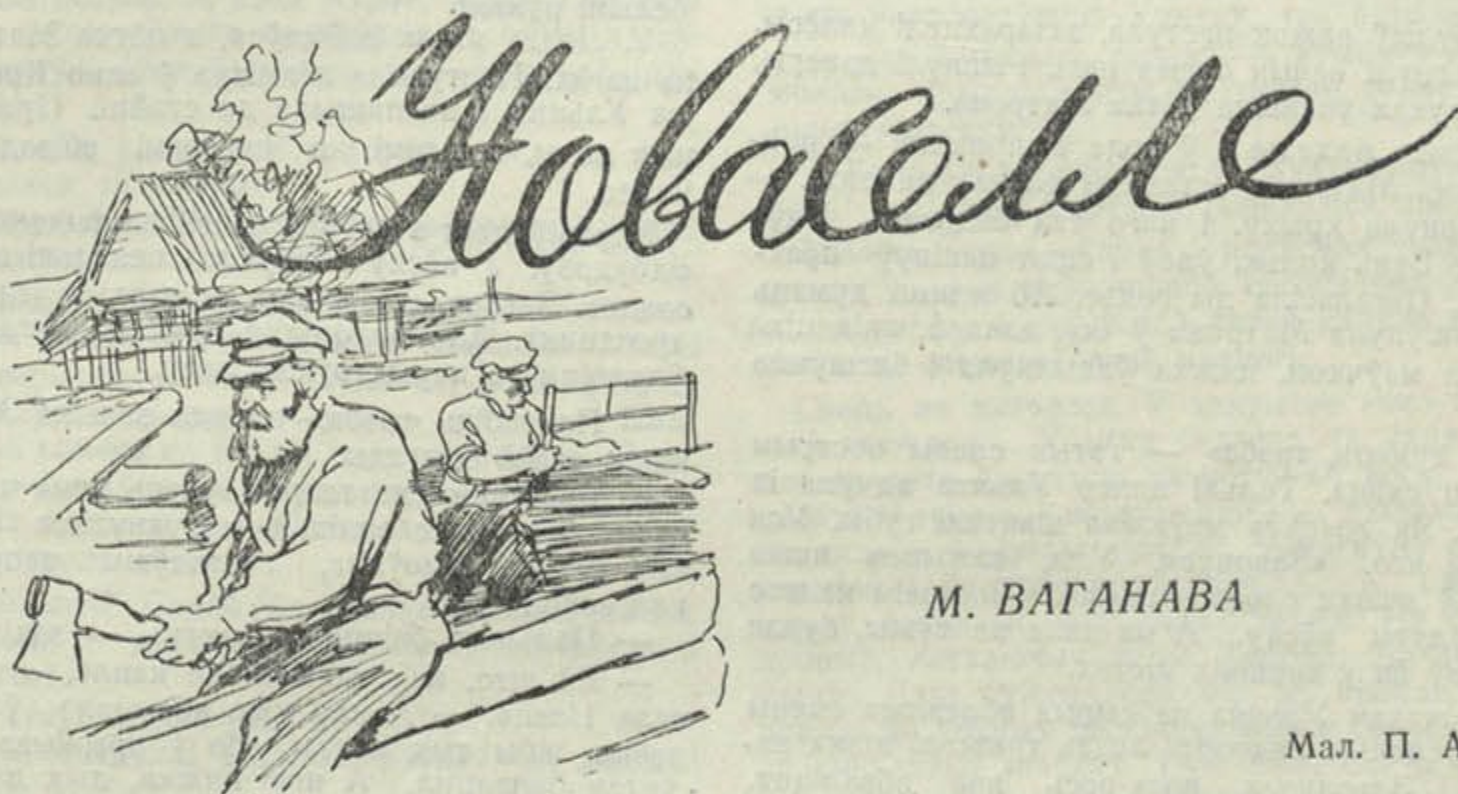
— Тваім словам не верым. Дакажы працай, на справе, а тады — паглядзім.

І Домна пачынае падцягвацца. За ёю сочыць звеннявая.

— Дружнае звяно, — гаворыць старшыня калгаса, — перадавое. Аберагае моцна сваю чэсць.

П. ПЫЖКОУ.

Калгас імя Леніна Церахоўскага раёна,
Гомельскай вобласці.

М. ВАГАНОВА

Мал. П. Астроўскага

(Апавяданне)

Паведамленне аб гібелі мужа Ульяне прынеслі на гарод, дзе яна працавала ў брыгадзе. Знясілеўшы ад цяжкіх рыданняў і галашэння, прытуліўшыся плячом да ствала яблыні, сядзела яна ў кругу калгасніц і спухшымі ад слёз вачыма глядзела безнадзейна на сіні канверт. Літары незнаёмага почырку то зліваліся ў суцэльныя цёмныя плямы, то вырасталі ў нейкія дзіўсныя формы. У гэтай жанчыне, што адразу пастарэла і асунулася, цяжка было пазнаць ранейшую Ульяну, баявую і задорную, жыццерадасную і лоўкую на работу.

Такому гору не паможаш. Але кожная сяброўка хачеца хоць чым-колечы палегчыць пакуты Ульяны. Суседкі Хрысціна, Насця і Вольга аб нечым шапталіся, жваві галавой і ўздыхалі, спачувальна паглядаючы ў бок Ульяны.

— Скажы-ж ты, перад самым канцом вайны загінуць, — гаварыла Харытонаўна, добрая, ласкавая і ціхая, канцом хусткі выціраючы вочы, успомніўшы і сваё дзіцятка — Ванюшку, вось таксама загінуўшага дзесьці на чужыне.

Прыбегла Аніотка — малодшая дачка Ульяны. Глянула ў заплаканы твар мацеры, пахныкала, шмарганула рукавом па брудным носіку і, як ні ў чым не бывала, узялася майстраваць ляльку.

Адна толькі цётка Матрона здавалася безудзельнай да гора Ульяны. Заўсёды мітуслівая і вострая на язык, сядзела цяпер моўчкі, аб нечым моцна думуючы.

Сонца высока ўзнялося, у сінім небе заліваўся жаўранак. Лёгкі ветрык разносіў прыемны аромат квітнеючага саду. На свежа ўскапаную зямлю, на грады, на плечы, на хустку Ульяны ўпалі кволяы бледнаружовыя пялёсткі.

Першай ўзнялася Матрона. З шумам абтрэсла фартух і злосна зірнула ў бок хлапчукоў. Пачуўшы, што Ульяне Пронінай прышло з фронту нядобрае паведамленне, яны прыбеглі сюды і пасталі разявіўшы рот, слухаючы гутарку старэйшых.

— Вам чаго? Прэч, падшыванцы! — крыкнула Матрона, прыгразіўшы пальцам. — Што-ж цяпер зробіш? Бяда — яна ліпучая, яе з сэрца слёзамі не змыеш, — разважала яна сама з сабой, тужэй павязваючы касынку. — Пайшлі, бабанькі! Сонца вунь ужо дзе.

Жанчыны ўстрапянуліся: хто ўзяў граблі, хто кошык з насеннем — і разышліся па градах. Не выпускаючы пісьма з рукі, паднялася і Ульяна. Не спяшаючы прыгладзіла валасы, паправіла хустку і цяжка нагнулася, каб узяць свае граблі.

— А ты, дачушка, не хадзі! — спыніла яе Харытонаўна. — Ідзі паплач — на душы палягчэе.

... Пакутлівая ноч цягнулася бясконца. Ужо колькі раз высыхаўшая ад слёз падушка паліла твар. Асцярожна, каб не разбудзіць дзяцей, Ульяна ўзнялася. Праз маленькае акенца прабіваўся ў зямлянку срабрысты пасачак месячнага святла. У кутку нешта трэснула, запішчала.

Ульяна не плакала. Сухімі вачыма ўставілася ў цемру, успамінаючы ранейшае жыццё. Вось яна, вясёлая, стаіць на высокай капне і не паспявае падхватаць вялікія ахапкі пахучага сена. Яе Арцём, малады і моцны, што ўзмахне віламі, то сена падхопіць поўвоза.

— Дзеўка якраз да-пары нашаму Арцёму, — жартавалі людзі, гледзячы на іх.

— І праўда, Уля, чым мы не парам — сказаў ёй Арцём сам-на-сам пасля вечарыні і пяшчотна заглянуў у вочы. Вось ён моцнымі рукамі ўзяў яе за плечы, прыціснуў да грудзей і гарача пацалаваў у губы...

Яны пажаніліся. Вяселле гулялі ўсім калгасам. А колькі радасці было ў доме, калі на свет з'явіўся іх першынец Сяргунька. «Увесь у мяне», — з гордасцю гаварыў Арцём, хітра падмігваючы жонцы... Потым нарадзілася яшчэ двое.

І паплылі шчаслівыя гады ва ўдзячнай працы і клопатах аб сям'і. Народ паважаў Арцёма, любіў яго Ульяну за прыкладную працу, справядлівы характар, вясёлую натуру...

І вось усё скончана. Яна ніколі ўжо не ўбачыць свайго Арцёма, а дзеці — свайго бацькі. Падпёршы галаву рукамі, прасядзела Ульяна на ложку да самага світання.

Ужо вёску будзіў ражок пастуха, затарахцелі калёсы. У акне прамільгнулі нечыя босыя ногі. Рыпнулі дзверы, і з даёнкай у руках увайшла цётка Матрона.

— Карову тваю падаіла і ў поле выправіла, — прамовіла шэптам Матрона, ставячы даёнку на стол. — А ты-б прыкурнула крыху. І чаго так бедаваць. Няўжо-ж ты адна? Вунь колькі ўдоў і сірот пакінуў пракляты германец. Пагаласіла ды годзе. Аб жыцці думаць трэба, аб іх, — к'нула Матрона ў бок дзяцей, якія ціха спалі. Пастаяла маўчком, цяжка ўздыхнула і бясшумна выйшла.

«Аб жыцці думаць трэба» — гэтыя словы вострым болей калнулі сэрца. Толькі цяпер Ульяна адчула іх сэнс. «Жыць!.. Як жыць?» маўкліва шапталі губы. Уся надзея была на яго. «Звярнуся, Уля, заживем яшчэ як» — гучэлі ў вушах словы Арцёма. «Паставім калгас на ногі, адбудуем вёску. А па хаце не тужы, будзе і хата», — пісаў ён у апошніх лістах.

І глянула з жахам Ульяна на сырыя аблезлыя сцены зямлянкі. Струхнелыя падпёркі ледзь трымалі нізка навісшую столь. Здавалася, вось-вось яна абваліцца. Ульяна ўпершыню адчула, як ёй тут душна, як мала святла і паветра.

«Вось і думай, Ульяна, аб жыцці аб сваім», — і горкая ўсмяшка скрывіла перасохшыя губы. «А што прыдумаеш? Як жыць без вугла? Няўжо падсілу мне хату паставіць?» І ўспомніла Ульяна свайго бацьку, як ён век недадаў, недапіваў — усё збіраў капейку да капейкі, каб на старасць не жыць бабылём.

* * *

Старшыню калгаса застала Матрона ля кузні. У палінялай гімнасцёрцы з пустым правым рукавом, заткнутым за шырокі салдацкі рамень, які туга апяразваў стройную постаць, ён здаваўся маладзей сваіх сарака з лішнім год. Толькі тры глыбокія маршчынкі папярэк ілба ды густа пасівеўшыя скроні гаварылі аб тым, што гэты чалавек перажыў нямала. Звярнуўшыся пасля ранення, ён не знайшоў сям'і і глыбока ў сэрцы затаіў свой боль. З выгляду чалавек суровы, але сардэчны.

— Што рана так, цётка Матрона? — спытаў старшыня.

— Справа ёсць, Сцяпан Мітрафанавіч. — Пра Ульяну нашу мусіць чулі. Гаспадара ейнага забілі, учора пахавальная прышла.

— Ведаю, — прысаджаваючыся на край перавернутага плуга, заклапочана адказаў старшыня.

— Вельмі гаруе маладзёца, — працягвала Матрона. Старшыня дастаў расшыты чырвоны кісет і, нялоўка скручваючы адной рукой папіросу, слухаў Матрону.

— Аб ёй што гаварыць, — баба працавітая, ніякай работай не грэбуе. Што з касой, што з плугам, што з сярпом — любая справа, як той казаў, у руках яе гарыць. Мала хто за ёй угоніцца. І гаспадара яе таксама ніхто бліжэйшым словам не памяне — спрытны быў чалавек.

Матрона замаўчала, падумала і дадала:

— Я так мяркую, што і мы не павінны яе без увагі пакінуць. Хату Ульяне паставіць трэба.

Старшыня ускінуў вочы на Матрону:

— Хату, гаворыш? А нешта Ульяна адна? Семнаццаць сямей жывуць у нас у зямлянках. Не хату, цётка Матрона, а хаты будаваць трэба. Сіл вось у нас пакуль малавата. Не падняць усё адразу. А будаваць будзем, — нібы сам з сабою разважаў старшыня.

— У іншых або бацька, або брат, або муж, хоць і калека які, а ўсё-ж гаспадар у хаце. А ў Ульяны хто? Нікога. Як той пень сухі ў лесе. Баба яна хоць і спрытная, але-ж хату сама не збудуе. Яно і тое пад увагу ўзяць трэба: Ульяна не лежабока які, першай стаханаўкай у калгасе лічыцца. Вунь надоечы ў газеце пра яе як надрукавалі!

— Пабудуем, цётка Матрона, пабудуем Ульяне хату. Усім калгасам будаваць будзем.

Сцяпан Мітрафанавіч дакурыў цыгарку, пагасіў акурак аб іржавы лемех плуга, узяўся, паправіў рамень і ўжо на-хаду дадаў:

— Днямі буду ў раёне: падам паперы на конт крэдыту і лесу.

— Нам-бы які пяток цесляроў ды пару коней. Адсе-емся, кажучь мае бабы, самі падсобім будаваць, — не сунімалася Матрона, размахваючы сваімі вялікімі агрубелымі рукамі.

... Ледзь зolak займаўся, а цётка Матрона была ўжо на нагах. Пастукала лёгенька ў акно Крысці, заскочыла да Ульяны і паспяшыла да стайні. Праціраючы заспаныя вочы, з піламі, з сякерамі збіраліся калгасніцы ў лес.

Управіўшыся з сяўбой раней на тыдзень, калгас пачаў адбудову. У вёску вярнулася некалькі дэмабілізаваных салдат. З горада ў дапамогу калгасу прыслалі часова трохтонку. Але малалікая брыгада лесарубаў не магла ўправіцца з нарыхтоўкаю лесу.

— Падсабіць трэба, — цвёрда заявіла Матрона калгасніцам сваёй брыгады.

— Вось дык сказала, і слухаць няма чаго. Нешта бабская справа лес валіць? — адгукнулася Мар'я Пятрова, але тут-жа змоўкла, спаткаўшы непрыязны погляд калгасніц.

— Пальчыкі баіцца запэцкаць, — захікалі дзяўчаты.

— Ей што, над галавой не капле, — з дакорам сказала Насця. — А нам ужо абрыдала ў зямлянках сядзець, нібы тыя краты, або ў прыжывалках па чужых хатах бадзяцца. А што цяжка, дык дэ-ва што цяжка. Але-ж не на каго, а на сябе працуем. Нічога, бабы, вытрымаем. Не тое рабілі за гэтую праклятую вайну. Навучыліся і пілой і сякерай, — як хочаш.

Брыгаду Матроны гарача падтрымалі многія калгасніцы. Пагрузіўшы на падводу пілы і сякеры, бабы рушылі ў лес.

Разам з досвіткам ажываў і лес. У густых зарасніках на розныя галасы засвісцелі, зашчоўкалі, зачырыкалі птушкі. Дзесяці пракукавала зязюлька, і далёкае рэха за лесам глуха паўтарыла: «Ку-ку». Вільготны ад расы дарожны пыл ледзь прыкметна клубіўся ля задніх колаў, асядаючы па абочынах дарогі, густа парослых пахучым чаборам.

Брыгада лесарубаў працавала на шырокай дзялянцы. Працягла спявалі пілы, несціхана стукалі сякеры. То тут, то там, як падкошаныя, з шумам і трэскам падалі сосны. Іх распластаныя сукі лоўка абрубалі Насця, Крысця і Ульяна. Старанна ачышчалі сасновую кару. Навокал стаяў густы смалісты пах свежаацёсанага лесу. Час ад часу, буркочучы і фыркаючы, выязджала з лесу трохтонка, нагужаная чыстым, звонкім бярвеннем.

* * *

Да пачатку ўборкі вёска значна абнавілася. Там, дзе нядаўна былі прагаліны пажарышчаў, густа заросшыя крапівой і калючым асотам, стаялі новыя зрубы. Многія хаты былі амаль гатовы. Дабудоўваўся і дом Ульяны, ветліва выглядаючы з-пад чарапічнага даху трыма высокімі вокнамі з разной ліштвою.

Уляглося, прытупілася гора Ульяны. Востры боль асеў у глыбі сэрца. І толькі часам яна раптоўна прасыпалася ўночы і шырока адкрытымі вачыма глядзела ў цемру.

Працавала Ульяна з прывычнай ухваткай. За двух-трох упраўлялася ў полі і дома.

— Ну, маладзіца! Рыхтуй новаселле, — сказала не-
як цётка Матрона, праходзячы міма.

— Ой, цётка! Гляджу і вачам не веру. Няўжо-ж
мая гэта хата? Ты толькі глянь, — і Ульяна ўзяла Ма-
трону за руку і павяла на парог. — Засталося скласці
печ, дамасціць падлогу, а там і перабірацца можна.

— А ты, дурненькая бедавала. «Жыць як буду», —
журыла Ульяну цётка Матрона. — Ты ведай адно —
у калгасе чалавек не можа прапасці. Ён увесць, як ёсць,
на від. Добра робіш — табе і павага і дапамога, а ло-
дыр—жыві, як знаеш.

Ульяна слухала, прытуліўшыся віскам да касяка, і ду-
мала: «Вось-бы Арцёму хоць разок глянуць»...

Новаселле Ульяны супала з дажынками. Насця з Кры-
сцінай завіхаліся з самага рання. Перацягнулі з зямлян-
кі ў новую хату небагаты Ульянін скарб, прыбралі па-
сцель, памылі падлогу. На вокнах невядома адкуль
паявіліся густа накрухмаленыя марлевыя фіранкі, на
падваконніках стаялі вазоны ў гліняных гаршках, а на
сцяне ў пазалочанай рамцы вісеў партрэт Сталіна, лю-
боўна прыбраны зялёным пахучым аірам.

На дварэ цётка Матрона спрытна расстаўляла па ста-
лах закуску, прынесеную калгасніцамі ў складчыну:
хлеб, міскі з блінамі, гарлачы смятаны, таплёнага мала-
ка, гуркі, свежыя яблыкі. А дзед Ахрэм, вядомы на ўсю
акругу цяслар, рукамі якога пастаўлен не адзін дзеся-
так дамоў, ухітрыўся раздабыць недзе міску пахучага
мёду.

Прышоў гарманіст, расцягнуў трохрадку — і на ўсю
ваколіцу панеслася «Кацюша».

Як заўсёды першымі прыбеглі дзеці, абляпілі плячэй
і з цікавасцю паглядалі на сталы.

У лепшым сваім убранні збіраліся дзяўчаты. У ста-
ронцы аб нечым шапталіся, усміхаліся, азарнымі вачыма
паглядвалі на гарманіста, які нядаўна вярнуўся з арміі.
Гарманіст дагадаўся—танцаваць хочучь дзяўчаты! Пад-
цягнуўшы тужэй рамень на плячы, зайграў польку. Пара,
другая, трэцяя — віхрам па кругу панясліся дзяўчаты,
прытрымліваючы падолы шырокіх спадніц.

Матрона ўсаджвала гасцей.

— Чаго саромішся? Сядай на віднае месца: тэа-ж
новаселле гуляем! — усаджвала яна Ульяну побач з
старшынёй калгаса.

Дзед Ахрэм старанна наліваў кружкі.

— Не скупіся, дзядуля! Налівай паўней, не шкадуі
гарэлкі.

— Глянь, глянь! Нібы тую мікстуру, па кроплях ад-
лічвае.

— А рукі як дрыжаць! Ай-й-й! Ніякай дзед
Ахрэм у каго куранё сцягнуў, — жартавалі бабы над
старым.

Старшыня непрыкметна ўзняўся.

— Сціхніце вы, сарокі! Скажаць чалавеку не да-
дуць, — махнуў на баб дзед Ахрэм.

За сталом пацішэла. Старшыня правёў рукой па зал-
сах, паправіў рамень, кашлянуў. Касця прамені сонца
ігралі золатам яго медалёў.

— Многа гаварыць не буду. Адно толькі скажу, што
з кожнай новай хатай на душы нібы цяплей становіцца.
Добра, моцна ўзнямаемся. А ўсё дзеля таго, што ў калга-
се вялікая сіла закладзена. Вып'ем, таварышы, за нашу
дружную калгасную сям'ю і за таго, хто аб нашым
калгасным жыцці пастаянна клапаціцца — за таварыша
Сталіна!

Старшыня падняў шклянку. Усе гучна чокнуліся і
дружна выпілі першыя чаркі. Хтосьці зацягнуў песню.
Яе падхапілі калгасніцы, і гучней усіх быў голас
Ульяны.

«А сабраў брыгадзір жнеек,
Маладзенькіх усіх дзевак.
А жнуць жнейкі дажынаюць
І вяночкі завіваюць».

У баку на палянцы не змаўкаў гармонік. Моладзь
шумна весялілася. Ахмялеўшы дзед Ахрэм цягнуў з-за
стала павесялеўшую Ульяну, тая адмахвалася.

— Давай польку, сыноч! — крыкнуў ён гарманісту і,
молада прытоптваючы па змятай траве, ліха паскакаў
польку-трасуху.

... Гуляне скончылася ў глухую поўнач. У канцы
вёскі яшчэ граў гармонік, даносіліся прыпеўкі.

Ульяна, усхваляваная і радасная ўвайшла ў хату. У
цішыні пачула роўнамернае пасапванне дзяцей. Разула-
ся ля парога і пад босай нагой адчула прыемную віль-
готнасць свежаацёсанай падлогі.

Спаць не хацелася. У адкрытае акно цягнула прыем-
най свежасцю. Ульяна сядзела ля акна, прыкідваючы,
дзе на лета пасадзіць капусту. «А вось, тут пад акном,
пасаджу герань і настурцыю», — разважала яна. Затым
паднялася, адкрыла сундук, выцягнула адтуль невялікі
скрутак і беражліва разгарнула. З канверта дастала
крыху пацёртую фатаграфію мужа. На Ульяну глянулі
добрыя, ласкаючыя вочы Арцёма. Да горла падступіў
камок. Дзве буйныя слязінкі, як кроплі ранішняй расы,
павіслі на чорных расніцах, потым сарваліся і пакаціліся
па смуглявых шчоках. Гэта былі слёзы радасці і смут-
ку, слёзы збыўшыхся і нязбыўшыхся надзей.

Над краем лесу паружавела. Цёмнасіні купал неба па-
ступова святлеў. Кароткая жнівеньская ноч пакорна
ўступала месца радаснаму дню. Высока ў небе плаваў
бледны двурогі месяц — прадвеснік добрага сонечнага
надвор'я.

Няўжо-ж мая гэта хата?

Хор сялян вёскі Вялікае Падлессе Ляхавіцкага раёна Баранавіцкай вобласці. Злева — удзельніца хору Марыя Таранда.

Фота А. Дзіглава.

Спявае хор сяла Казловічы

В. БАГАРАД

Наводшыбе ад бальшака прытулілася цесна адна да адной хаты сяла Казловічы. Здаўён даўна аселі тут людзі. Да густу прышліся ім ціхія бары, раскошныя нівы, урадлівая зямля.

Год ад году расла вёска. Людзі змалку пазнавалі гора і нястачу, багата злівалі потам панскія палі і, паміраючы, завяшчалі дзецям няхітры свой скарб — вузкі палетак зямліцы ды, бадай, яшчэ песні. А песню, шырокую, як прастор палёў, заліўчата-гучную, як трэль жаўранка, — любілі тут усе. Вылівалі ў ёй скаргу на горкі свой лёс, свой смутак на светлым прывольным жыцці.

Пад вечар, бывала, зыйдуча сяляне ля чыёй-небудзь хаты, і слова за словам пацячэ невясёлая тутарка аб паднявольным жыцці ў паноў. А тут надыйдзе да іх гарманіст Ігнат Лагун, сядзе на краі бярвяна, расцягне мяхі, і хошціць за сэрца працяглая мелодыя старой беларускай песні: «Я ў сераду нарадзілася». Дружны хор мужчынскіх і жаночых галасоў падхошціць, і панясецца песня над хатамі, над заснуўшымі палямі, далёкім рэхам аддасца недзе далёка за лесам...

Адзін за адным прапумелі гады. Па-новаму зажыло сяло Казловічы. Збылося тое, аб чым марылі толькі ў песнях. Насталі новыя часы, загучэлі і новыя песні.

Ішоў 1926 год. Казлаўчане аднымі з першых у рэспубліцы арганізавалі калгас. Назвалі яго імем Кірава. Тады-ж настаўнік мясцовай школы Прохар Андрэевіч Васілеўскі, аматар і знаток беларускай народнай песні, адабраў найбольш галасістых сялян і час ад часу збіраў іх паспяваць. Так нарадзіўся харава калектыў сяла Казловічы.

Праз некалькі месяцаў у Слуцку адкрылася сельскагаспадарчая выстаўка. Рашылі наведаць яе «усім хорам». На выстаўцы нехта з харыстаў прапанаваў выступіць упершыню перад народам. Так і зрабілі.

Першае выступленне мела вялікі поспех.

Слава аб хоры хутка абляцела навакольныя вёскі. Яго сталі запрашаць на вечарынкі, маёўкі. Хор крапатліва працаваў над песняй, з кожным выступленнем набываючы ўсё большую ўпэўненасць і майстэрства, узбагачаючы і пашыраючы рэпертуар. Усё часцей стаў ён з'яўляцца на сценах слупкага тэатра, дамоў сацыялістычнай культуры, у воінскіх часцях.

На долю хору выпала вялікая чэсць. У поўным саставе сваім выехаў ён у Маскву для ўдзелу ва Усесаюзнай сельскагаспадарчай выстаўцы. Як ён вырае з таго часу, калі ўпершыню выступаў на выстаўцы ў Слуцку. Рэпертуар узбагаціўся такімі выдатнымі беларускімі народнымі песнямі, як «Ой, у лузе, лузе», «Пава лугавая», «Сямён ды Кацярына», навейнымі песнямі савецкіх беларускіх кампазітараў і кампазітараў брацкіх рэспублік.

У 1940 годзе кіраваць хорам стаў радавы калгаснік з калгаса імя Кірава — Андрэй Георгіевіч Якімовіч, лалкі аматар і збіральнік беларускіх народных песень. Андрэй Георгіевіч многа папрацаваў над удасканаленнем галасавых даных кожнага харыста і ператварыў хор у своеасаблівы ансамбль. Асобую ўвагу ўдзяліў ён Анастасіі Калядка, якая стала лепшым запявалай.

Але прышла вайна, і не да песень стала. Абараняць Радзіму пайшлі басы Сафрон Лагун і Сяргей Галец, тэнор Ефім Лагун. Хор ажыў толькі тады, як скончылася вайна. Харыстаў у нацыянальных беларускіх каліццях зноў убачылі раненыя ў шпіталях, рабочыя, служачыя, калгаснікі. І зноў гучна раздаецца звонкі голас сямідзесяцігадовай запявалай Марыі Галец. Ёй ўтараць старэйшыя ўдзельнікі хору — Варвара Якімовіч, Тацяна Матвеева, Грыгорый Трафімовіч. Як і раней, чаруе слухачоў сваім моцным мілагучным голасам Анастасія Калядка. Як і раней, акампаніруе хору гарманіст Ігнат Лагун. Як і раней, кіруе хорам Андрэй Георгіевіч Якімовіч.

У мінулым годзе народны хор сяла Казловічы адзначыў свой 20-гадовы юбілей. Ён па-даўнейшаму займае ганаровае месца сярод харавых калектываў рэспублікі. Зараз у рэпертуары хору больш трыццаці песень: старых абрадавых, працяглых, сучасных песень савецкіх кампазітараў, частушак, песень аб Вялікай Айчыннай вайне.

Народны хор сяла Казловічы налічвае ў сваім складзе 20 чалавек. Усе яны — радавыя працаўнікі калгасных палёў, жывёлагадоўчых ферм. Многія адметны не толькі добрым голасам, але і прыкладнай

работай у арцелях. Так, харысткі Тацяна Матвеева, Галіна Ярота, Марыя Галец і многія іншыя ўжо даўно перавалілі за абавязковы мінімум працадзён.

У перыяд выбараў у Вярхоўны Совет БССР і за час падрыхтоўкі да вясенне-палявых работ хор многа раз выступаў перад насельніцтвам. Ды і зараз, хоць і высока напружанне працоўнага дня, удзельнікі хору рэгулярна збіраюцца ў хале Андрэя Георгіевіча Якімовіча. Не за гарамі ўборка, а пасля яе — свята ўраджаю. Трэба рыхтавацца!

Ужэўненасць

Т. ХАДКЕВІЧ

Калі чэрвеньскім раннем павее над полем ветрык цёплы паўднёвы, — па жытнёвым масіве пабягуць цёмна-сінія хвалі.

На полі калгаса «Новае жыццё» жыта ўжо выкалослася. На каласках з'явіліся першыя маленькія завушніцы. Міне яшчэ пару дзён — і закрасуе ўсё поле. На ранішнім сонцы зайскрыцца вясёлкай туман лёгкай квецені.

Лашчыць вока калгасніка выгляд густога высокага жыта. Цешыцца ім Праскоўя Пятроўская. Участак яе звяна — каля чыгуначнай лініі, у восьмым полі севазвароту. Выразна відаць надшс на дошчачцы, прыбітай да слупка на мяжы двух звенных участкаў: «Брыгада № 2. Азімае жыта «Вятка». 15 гектараў. Звеннявая Праскоўя Пятроўская».

Пятроўская — пажылая, але жвавая жанчына. Аглядаючы цяпер свой участак, яна не скрывае захаплення:

— Рыхтуй серп, Вера! Глядзі, як збажына шугае...

— О, работы будзе, — адказвае Вера Прануза, равесніца Пятроўскай. — Тут не вельмі размахнешся: гэта-ж лес, а не жыта...

— Затое-ж і хлеб будзе, — заўважае Пятроўская. — І дзяржаве і сабе хошчэ.

Яны ідуць палом яравую пшаніцу. Дружаць здаўна. У абедзвюх амаль аднолькавы лес: мужы загінулі на фронце, адстойваючы Радзіму і вольнае, шчаслівае жыццё, вырывала кожнае каліўца пуста-

засталіся малыя дзеці і старыя бацькі. Але жанчыны мужа перанеслі цяжкую страту. Трэба хутчэй аднаўляць жыццё, разбуранае немцамі. Гэта будзе лепшым ушанаваннем памяці тых, хто паклаў галаву ў баях з ворагам.

І Пятроўская, і Вера Прануза, як і большасць жанчын калгаса, з першага дня вызвалення ад акупантаў сталі энтузіястамі аднаўлення калгаснага жыцця. Пакуль мужчыны дабівалі яшчэ ворага на фронтах, жанчыны замянялі іх на ўсіх работах: аралі, баранавалі, сеялі, касілі, малацілі. Многія дэмабілізаваныя, прыехаўшыя ў калгас, здзівіліся: гаспадарка ішла ўтору, і ўсё гэта — справа жаночых рук.

Калі ў калгасе прыбавілася рабочай сілы за лік дэмабілізаваных і можна было думаць пра даваенную арганізацыю працы, Пятроўская першай стварыла звяно высокага ўраджаю. Вера Прануза стала яе лепшай памочніцай. У звяно ўвайшло яшчэ дзевяць жанчын, пераважна пажылых, як Насця Міхалёва або Вольга Матыль. Пастаянным аратым у сваё звяно жанчыны ўзялі вельмі адданага працы і сумленнага калгасніка Рыгора Гудава.

Летапні год быў неўрадлівым, і тым не менш звяно Пятроўскай на сямігектарным участку зняло па 14 цэнтнераў ячменю. Пятроўская з сяброўкамі даглядала гэты ўчастак не горш, як уласны гарод: некалькі разоў падкармлівала попелам і мінеральным угнаеннем, уважліва

зеля. Яе звяно даказала, што нават пры неспрыяльных кліматычных умовах можна дабіцца высокага ўраджаю, калі прыкладзі старанне.

— Бачыце, што значыць дружнае звяно, — сказаў на дажынках старшыня калгаса Змітро Ермакоў. — Калі-б усе так працавалі, дык мы змаглі-б павысіць ураджай, прынамсі, у паўтара-два разы.

Звеннявую сістэму рашылі ўвесці ва ўсіх чатырох брыгадах калгаса, і нават увесць азімы клін у 120 гектараў разбілі на ўчасткі. Пятроўскай трапіў участак на здзірванелай зямлі. Прышлося шмат папрацаваць. У час спрунжывання зносілі карэнні пустазелля ў вялізныя кучы і спальвалі, потым зноў пераворвалі ўчастак і баранавалі. Але затое пасеялі на выдатна апрацаванай глебе. Пятроўская сказала сваім жанчынам:

— Усё залежыць ад нас. Дагледзім як след, зберажэм пасевы — з хлебам будзем.

З зімы жыта вышла роўным і вясёлым. На ніжэйшых мясцінах жанчыны пракапалі канаўкі для сцёку вады, а калі глеба падсохла, Рыгор Гудаў прабаранаваў участак і на кожны гектар падсеяў па паўтара цэнтнеры хларыстага калія. Рунь прыгожа закусцілася, і ўсё поле зазеленела роўным аксамітным дываном. У Пятроўскай з'явілася цвёрдая ўпэўненасць, што ўкладзеныя ў зямлю клопаты не дарэмны, што сёлета яе звяно дасць яшчэ лепшыя вынікі.

Пятроўская з Верай Пранузаі любуюцца сваім жытнёвым участкам. У іх сэрцах — законная гордасць і за сябе і за сябровак. Поле чаруе вока. Пад павевам лёгкага ветрыку шуміць жыта — стройнае, каласістае, і шырокія цёмныя хвалі бягуць па ім, як па неасяжным моры. І не скажа ніхто, што пасеяна жыта на спустошанай вайною зямлі.

— З жытам справіліся, — кажа Пятроўская. — І з пшаніцай трэба справіцца. Мы-ж, Верачка, слова далі!

* * *

Вясной, перад выездам у поле, калгаснікі «Новага жыцця» абмяркоўвалі пісьмо беларускіх хлебарабаў да таварыша Сталіна. Калі гутарка зайшла пра абавязацельствы брыгад і звенняў на сёлетні год, усе глянулі на Пятроўскую: што скажа Праскоўя, якія возьме па сябе абавязацельствы? І Праскоўя падала прыклад:

— Памятаеце, — сказала яна, — да вайны мы знімали высокія ўраджаі. Час ужо і цяпер дабівацца такіх ураджаяў. Я раілася са сваімі жанчынамі, і мы рашылі зняць не менш 100 пудоў жыта з гектара на сваім участку і 120 пудоў яравой пшаніцы.

Пятроўская выклікала на сацыялістычнае спаборніцтва звяно Марылі Ждановіч з трэцяй брыгады. Абавязацельства Пятроўскай па яравой пшаніцы было запісана ў пісьме да таварыша Сталіна побач з абавязацельствамі перадавых звенняў рэспублікі. Гэта выклікала ў жанчын пачуццё асаблівай адказнасці: яны далі слова вялікаму правадыру, і нельга было дапусціць і думкі, што гэта слова можа быць нявыканана.

Васьмігектарны ўчастак яравой пшаніцы звяно засявала з такой-жа стараннасцю, з якой засявала жыта ўвосень. Насенне адсартавалі па некалькі раз, а потым перабіралі. Зярно было чыстым і важкім. Сеялі па бульбянішчу. Перад пасевам на кожны гектар паклалі па 50 вазоў гною і па два цэнтнеры мінеральных угнаенняў. Ніколі дагэтуль так уважліва не апрацоўвалася глеба. Аглядаючы якасць работ на ўчастку Пятроўскай, старыя сейбіты казалі:

— Ёсць чаму павучыцца ў цябе, Паша. Робіш, як сапраўдны гаспадар, смела і ўпэўнена.

Пшаніца ўзыйшла дружна, зазелянела роўнымі радкамі. Але не

На лёзненскім ільназаводзе. Тэхнарук М. Марозава правярае якасць ільновалакна.

Фота І. Шышко.

абыйшлося без хвалявання. Ветранае надвор'е выклікала суш, глеба шпарка высыхала. У сэрцы Пятроўскай закралася трывога. Раілася з аграномам, з жанчынамі, як лепш дагледзець пасевы, няўжо паўторыцца леташні сухмень?

Нарэшце, у другой палове мая прайшлі першыя цёплыя дажджы.

— Гэта, бабаныкі, лішнія цэнтнеры збавыны падаюць, — радавалася Пятроўская.

Павесялела пшаніца, зашумела рунь. Але на добра ўтнотнай глебе густа закучаравілася і пустазелле: вынырнуў хвощ, за ім паплёўся пырнік, залапушылася сурэпіца. Зноў жанчыны рушылі на поле, і першую праполку правялі за чатыры дні.

— З гэтым ворагам расправімся шпарка, — гаварыла Пятроўская, кіруючы праполкай.

Барацьба з пустазеллем стала перасноўным клопатам. Праз паўтара тыдні звяно яшчэ раз прапалола ўчастак. Але не канец і на гэтым. Як толькі пачне выпаўзаць пустазелле, Пятроўская камандуе:

— Пройдзем па полі, жанкі! Зноў пракляты хвощ вылазіць.

І жанчыны не лічацца ні з часам, ні з працай, абы расла збавына без завады.

Пшаніца на ўчастку Пятроўскай адметна сваёй чыстатой. І недарма калгасны старшыня, аглядаючы работу звенняў, заўсёды спашлецца на Пятроўскую.

— Гляньце, як у нашай Праскоўі пастаўлена справа! У яе ні ў жыце,

ні ў пшаніцы пабочнага каліўца не знойдзеш.

І падцягваюцца звеннявыя ў спаборніцтва.

Надышоў гарачы час у жыцці калгаса: пачалася касавіца. Як і ў мінулыя гады, і Пятроўская, і Вера Прануза, і Вольга Матыль, і Насця Міхалёва вышлі на сенажаць разам з мужчынамі. Жанчына-касец і да вайны не была тут выключэннем. Касой працавала не горш чым сярпом. І цяпер у табелях брыгадзіраў супроць жаночых прозвішчаў стаяць лічбы: 0,50—0,60 скошана за дзень.

Адначасова з касавіцай калгас жыве цяпер падрыхтоўкай да ўборкі. Адрамантаваны жніяркі, конныя граблі, малатарні. У кузні і сталемашні канчаюць агляд калёс, рыхтуюць розныя дробныя прылады да ўборкі.

Ужо блізка той час, калі залалавае жыта, за ім ярына падаснее, і ўсё неасяжнае поле калгаса загузіць працавітым людскім гоманам. Праскоўя Пятроўская з сяброўкамі нецярпліва чакаюць таго шчаслівага дня.

... Дружна поле шуміць збавыной, ураджай абяцае багаты.

— Слова, дадзенае правадыру, выканаем! — упэўнена кажа Праскоўя Пятроўская.

Моханаўскі раён.

Летнія паносы ў дзяцей і барацьба з імі

Панос—вельмі пашыранае сярод маленькіх дзяцей захворванне. Паносы ў дзяцей бываюць у розны час года, але ў летнюю спёку яны асабліва часты і небяспечны.

Паносамі хварэюць найбольш грудныя дзеці, якія не кормяцца грудзмі мацеры ці жаночым малаком, а гадуецца штучна і прытым часта няправільна, без кантролю доктара. Паносы наглядаюцца таксама ў дзяцей неданашаных і аслабленых рознымі захворваннямі. Такіх дзяцей трэба даглядаць асабліва старанна.

Вельмі шкодна ўплываюць на маленькіх дзяцей спякота і духота. Дзеці траціць пры гэтым шмат вадкасці, бо ўзмоцнена паче і зачаста дыхае.

Як вядома, нармальны страўнік высока энергійна пераварвае страву і забівае мікробы, якія праз рот трапляюць у страўнік. У летні-ж час якасць страўнікавага соку пагаршаецца. У кішачніку пачынаюць узмоцнена развівацца мікробы. Яны могуць пранікнуць у верхнія аддзелы кішак, дзе адбываецца ўсасванне ператраўленай ежы, забрудзіць яе і спрыяць развіццю атрутных матэрыяў. Пры аслабленні супраціўляемасці арганізма гэтыя шкодныя матэрыялы могуць у далейшым пранікнуць у кроў і выклікаць цяжкае паражэнне такіх важных органаў, як печань, почки, сэрца, мозг, што можа прывесці да агульнага атручвання.

Дзеці заражаецца галоўным чынам праз рот, бо немінуча мае дачыненне да такіх прадметаў, як пасудзіна, цацкі, яда. Забруджаныя рэчы і прадукты, нявежае малако, нямытыя фрукты, сырая вада і тлустая страва таксама спрыяюць з'яўленню паносаў.

У летні час асабліва небяспечны мухі. Яны залітаюць у памяшканне, пабываючы на сметніку, на кучах гною, садзіцца на рэчы, на страву і могуць заразіць іх мікробамі дызентэрыі, брушнага тыфусу.

У грудных дзяцей наглядаюцца простыя паносы і паносы з атручваннем.

Грудное малако для маленькіх дзяцей—самая каштоўная страва. Але і пры грудным ускармліванні дзеці могуць хварэць паносам. Гэта бывае тады, калі маці няправільна корміць дзіця, дае грудзі, як толькі яно заплача, не робіць прамежкаў у начны час. Страўнік і кішачнік не спраўляюцца тады з павышанай нагрузкай, і ў дзіцяці можа з'явіцца панос. Шкодна і занадта сытнае кармленне пры нармальнай частаце і прамежках частае.

Страўнікава-кішачны тракт дзіцяці прыстасаван да пэўнага саставу стравы, і ўсякія змены ў гэтым саставе могуць выклікаць хваравітыя з'явы. Дачаснае кармленне дзіцяці кашай і хлебам узмацняе бродзілыя працэсы ў кішачніку. Недакармліванне таксама бывае нярэдка прычынай паносу. Панос развіваецца ў дзяцей і пры грыпе, запаленні лёгкіх, запаленні сярэдняга вуха і іншых захворваннях.

Значна цяжэй працякаюць паносы пры штучным ускармліванні. Ужо сама штучная сумесь можа выклікаць панос.

У дзяцей ранняга ўзросту часта здараюцца ўлетку слізистыя або крывавыя паносы, якія выклікаюцца дызентэрыяльнымі мікробамі. Пры дызентэрыі дзіця робіцца сумным, вялым, адмаўляецца ад ежы. Дызентэрыяных хворых неабходна аддзяляць ад астатніх дзяцей, дэзінфіцыраваць іх бялізну, адзенне, асобна мыць пасуду. Даглядаючы за дзіцянем павінны знішчаць мух, старанна мыць рукі.

Да паносаў трэба адносіцца сур'ёзна, бо яны часта ўскладняюць хваробу, вядуць да запалення почачных лаханак і інш.

Як-жа змагацца з паносамі?

Перш за ўсё маці павінна рэгулярна наведваць з дзіцём дзіцячую кансультацыю і строга выконваць прызначэнні і парады доктара і сястры.

Дзіця належыць карміць грудзмі. З трохмесячнага ўзросту даваць яму вітаміны—сок з фруктаў ці гародніны. З пяці месяцаў паступова ўводзіць прыкорм: каша, кісель, пюрэ. Калі няма матчынага малака, дзіця трэба карміць сцэджаным жаночым малаком, хоць-бы першыя 4—5 месяцаў, дабаўляючы малочныя сумесі па прызначэнню доктара. У выключных выпадках дзіця можна гадаваць і на штучным ускармліванні, але пад строгім кантролем доктара.

Здаровае дзіця трэба карміць праз дзве з паловай або праз тры гадзіны і не часцей 6—7 разоў у суткі. У не-

рапінках паміж кармленнямі і ўночы, калі дзіця непакойцца, яму трэба даваць па некалькі лыжачак гатаванай вады і падсалоджанага чаю, асабліва ў час летняй спёкі.

Улетку не трэба дзіця адлучаць ад грудзей.

Вельмі важна сачыць за гігіенай дзіцяці. Купаць яго трэба праз дзень, трымаць у чыстае пасцель і бялізну, цацкі і прадметы догляду. Не трэба кутаць дзіця, а ўлетку не трымаць на сонцы. На прагулку выходзіць у цяне. Вокны з сонечнага боку раіцца зацягніць. Адкрытыя вокны завешваць марляй або металічнымі сеткамі ад мух. Памяшканне трымаць у чыстаце, страву захоўваць закрытай, а сумесі—у халоднай вадзе. Соску перад ужываннем абдаваць кіпцюком.

Калі дзіця захварэла паносам, раз-жа паказаць яго доктару, бо просты панос можа скончыцца атручваннем. Паспех лячэння дзіцяці залежыць ад таго, наколькі своєчасова звернуцца да доктара за дапамогай.

Перад тым, як несці дзіця на агляд да доктара, яго нельга карміць па крайняй меры 6 гадзін. Калі-ж у дзіцяці з'яўляецца моцная ірвота, то не даваць яды на працягу сутак. Гэта асноўнае правіла, якое павінна ведаць кожная маці. Пры галоднай дыеце дзіця неабходна паць з чайнай лыжачкі падсалоджанай гатаванай вадой або чаем з разліку не менш трох шклянак у суткі.

Пры простым паносе можна праз 6 гадзін пасля галоднай дыеты прыкладаць дзіця да грудзей, але не

У дзіцячых яслях № 12 Мінскага аўтазавода знаходзяцца 100 дзяцей ад груднога да 3-гадовага ўзросту.

На здымку: няня дзіцячых ясляў Каця Абраменка з Алачкай—дачкай работніцы Аўтазавода тав. Славінскай.

больш як на 3—5 мінут. Поўную нагрузку даваць паступова толькі пры добрым стане здароўя, калі ў дзіцяці не будзе з'яўляцца ірвота.

Пры паносе з атручваннем працягласць галоднай дыеты павінна быць не менш 18—24 гадзін. Калі-ж арганізм дзіцяці страціў шмат вадкасці ў перыяд галадання, то ў далейшым даваць чай, вадку, салявыя растворы. Астуджаныя вадкасці ўводзіць невялікімі порцыямі: па 1—2 чайныя лыжачкі праз кожныя 10—15 мінут.

Пасля заканчэння галодна-вадзяной дыеты дзіця пачынаюць карміць. Але пры гэтым трэба мець на ўвазе, што для дзяцей ва ўзросце да 1—1,5 год грудное малако пры паносе з атручваннем з'яўляецца амаль незамя-

німым. Яно даецца ў сцэджаным астуджаным выглядзе. Да грудзей прыкладаюць дзіця толькі з 4—5 дня захворвання.

Пры правільным доглядзе за хворым на панос можна пазбегнуць многіх ускладненняў і паскорыць выздараўленне. Памяшканне, у якім знаходзіцца хворы, павінна добра праветрывацца. Трэба клапаціцца аб тым, каб сонечныя праменні не перагравалі пакой, што асабліва важна, калі прычынай паносу з'яўляецца пераграванне. Хвораму дзіцяці неабходны частыя ванны. Дзіця трэба падмываць, ягадзіцы змазваць раслінным маслам і падкладаць чыстую пеленку.

Кожны выпадак паносу з атручван-

нем і дызентэрыі патрабуе тэрміновай шпіталізацыі.

Паносы не з'яўляюцца нечым непазбежным. З імі можна і трэба змагацца. Чым лепш мацеры будуць знаёмы з спосабамі правільнага ўскармлівання дзіцяці і догляду за ім, тым менш будзе ўмоў для захворвання дзіцячымі паносамі.

У савецкай дзяржаве ёсць усе матчымаці дабіцца канчатковай ліквідацыі летніх дзіцячых паносаў і назаўсёды выкрасіць іх са спісу дзіцячых хвароб.

А. РАПАПОРТ.

Дырэктар Інстытута аховы мацярынства і дзевства БССР.

Карысныя парады

ДРОЖДЖЫ З ПШАНІЧНАЙ МУКІ

Поўкіло пшанічнай мукі добра прасеяць і размяшаць у адным літры вады. Атрыманае цеста пакінуць на 6 гадзін у спакоі. Потым дадаць адну шклянку саладовага сусла, змяшанага з адной сталовай лыжкай піўных дрожджаў, якія можна купіць у аптэцы. Добра размяшанае цеста накрыць і паставіць у цёплае месца. Праз 24 гадзіны дрожджы будуць гатовы.

Гэтыя дрожджы трэба захоўваць у бутэльцы, у прахладным месцы. Каб атрымаць сухія дрожджы, іх замешваюць з мукой у крутое цеста, фармуюць у цагліны і загортваюць у пергаментную або прамасленую паперу.

ДРОЖДЖЫ З БУЛЬБЫ

Поўкіло добра разваранай і размятай бульбы змяшаць з двума шклянкамі саладовага сусла, разбаўленага адной сталовай лыжкай піўных дрожджаў і поўлітрам цёплай вады. Раствор старанна размяшаць і паставіць у цёплае месца. Праз суткі дрожджы гатовы для хлебапечэння.

Для прыгатавання дрожджаў, як указвалася вышэй, патрэбна саладовае сусла. Яго можна прыгатаваць такім чынам: жыта або ячмень прарасіць на працягу 5—6 дзён. Пасля раздрабіць у ступе і развесці ў гарачай вадзе. Раствор вытрымаць паўтары гадзіны ў пастаяннай тэмпературы 63—65° па Цэльсію, і сусла гатова.

СУШЫЦЕ ЯГАДЫ

Найлепш сушыць ягады летам у ліпені—жніўні, але не пазней.

Сабраныя ягады: чарніцу, суніцу, лясную маліну, і т. д.—перабіраюць, ачышчаюць ад галінак, лісточкаў і, асабліва чарніцу, абліваюць халоднай вадой. Потым ягады рассыпаюць тонкім слоем на перавернутае дагары дном рэшата, пакрывае марляй або чыстай паперай, і выстаўляюць на сонца.

Сушка можа працягвацца 1—2, а часам і 3 дні, у залежнасці ад надвор'я.

Нанач ягады ўносяць у памяшканне.

Калі ягада вельмі буйная і даспелая, яе час ад часу перагортваюць лыжкай або спецыяльна зробленымі драўлянымі лапаткамі. Трэба дабівацца, каб ягады былі цэлыя, не мятыя, не ляпіліся ў камкі, кісавата-салодкія на смак і прыемнага паху. Высушаныя ягады ссыпаюць у слоікі, у бляшанкі, у шчытныя мяшчкі. Высушаныя ягады захоўваюць у сухім месцы і сочаць за тым, каб іх не пашкодзілі казюркі ці мышы.

СЦІРКА ШАЎКОВЫХ ПЛАЦЦАЎ

Нацёрці на цёрцы ачышчаную сырую бульбу, размяшаць з вадой і адціснуць праз палатняную анучку. У гэтай вадкасці вымыць плацце без мыла.

МЫЦЦЕ СТРАКАТЫХ ВЫШЫВАК

Каляровыя стракатыя вышыўкі на плаццях і на падушках вельмі цяжка мыць, бо некаторыя колеры ліняюць, разліваюцца па матэрыі і псуецца яе.

Як-жа мыць такія стракатыя вышыўкі?

Трэба распусціць маленькі кавалачак добрага ядравага мыла ў вадзе. Потым узяць крыху пшанічных вотрубей і змачыць іх мыльнай вадой, але не вельмі, а так, каб вотрубі толькі прапіталіся наскрозь. Гэтымі вільготнымі вотрубямі абсыпаць вышыўку пластом у 1 сантыметр і пакінуць мінут на 10. Пасля счысціць вотрубі. Калі вышыўка яшчэ недататкова чыстая, трэба паўтарыць чыстку або асцярожна працёрці вышыўку сухімі вотрубямі.

У мыле, якое будзе ўзята для гэтай чысткі, не павінна быць соды: сода садзейнічае лінянню фарб, робіць іх блёклымі. Такім спосабам лёгка можна чысціць вышыўкі самых далікатных тонаў без усякай страты ў якасці фарбаў.

БЯЛЕННЕ БЯЛІЗНЫ СОНЦАМ

Калі бялізна зажаўцее і на ёй застануцца плямы, якія не паддаюцца сцірцы, яе трэба бяліць.

У сонечнае надвор'е вільготную бялізну разаслаць на траве. Па меры высыхання бялізну змачваць вадой. Калі бялізна за адзін дзень не адбелілася, яе трэба на ноч пакласці ў вадку і на наступны дзень прадоўжыць бяленне.

Рэдакцыйная калегія: А. П. УС (адказны рэдактар), А. І. ФЕДАСЮК, А. Н. ЗАХАРАВА, В. І. ФІЛІПАВА, К. А. АБУШЭНКА, Г. Л. ДАЗОРЦАВА.

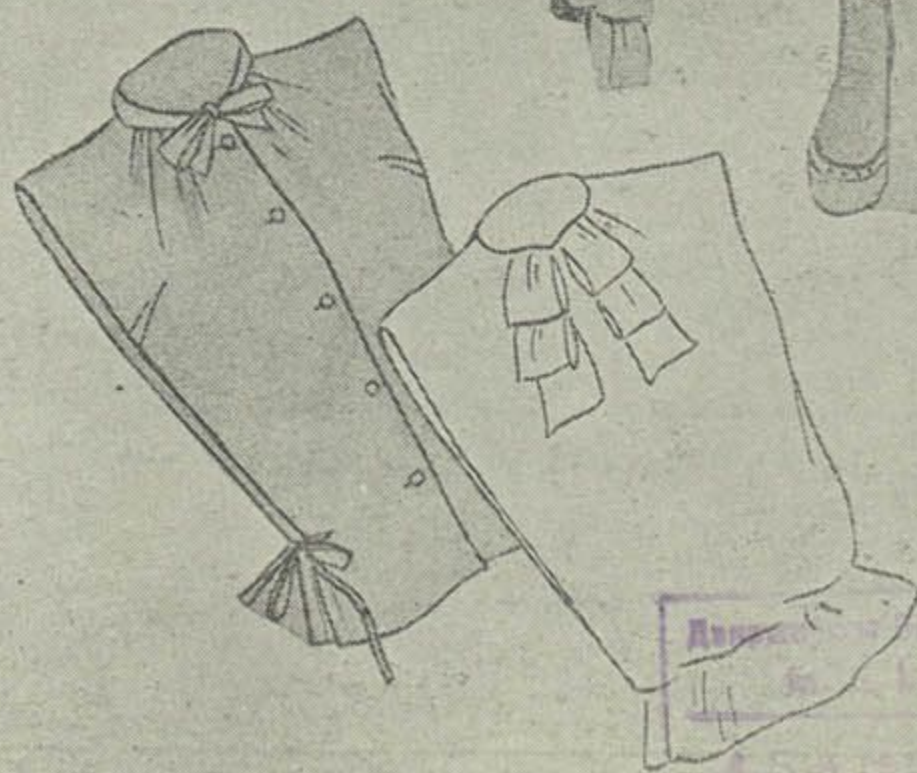
Адрас рэдакцыі: Мінск, вул. Карла Маркса, будынак ЦК КП(б) Беларусі, Тэлефон — 93—9—42.
Заказ № 289.

Друк. арк. 3. Падпісана да друку 21/VII 1947 г.

АТ 01301

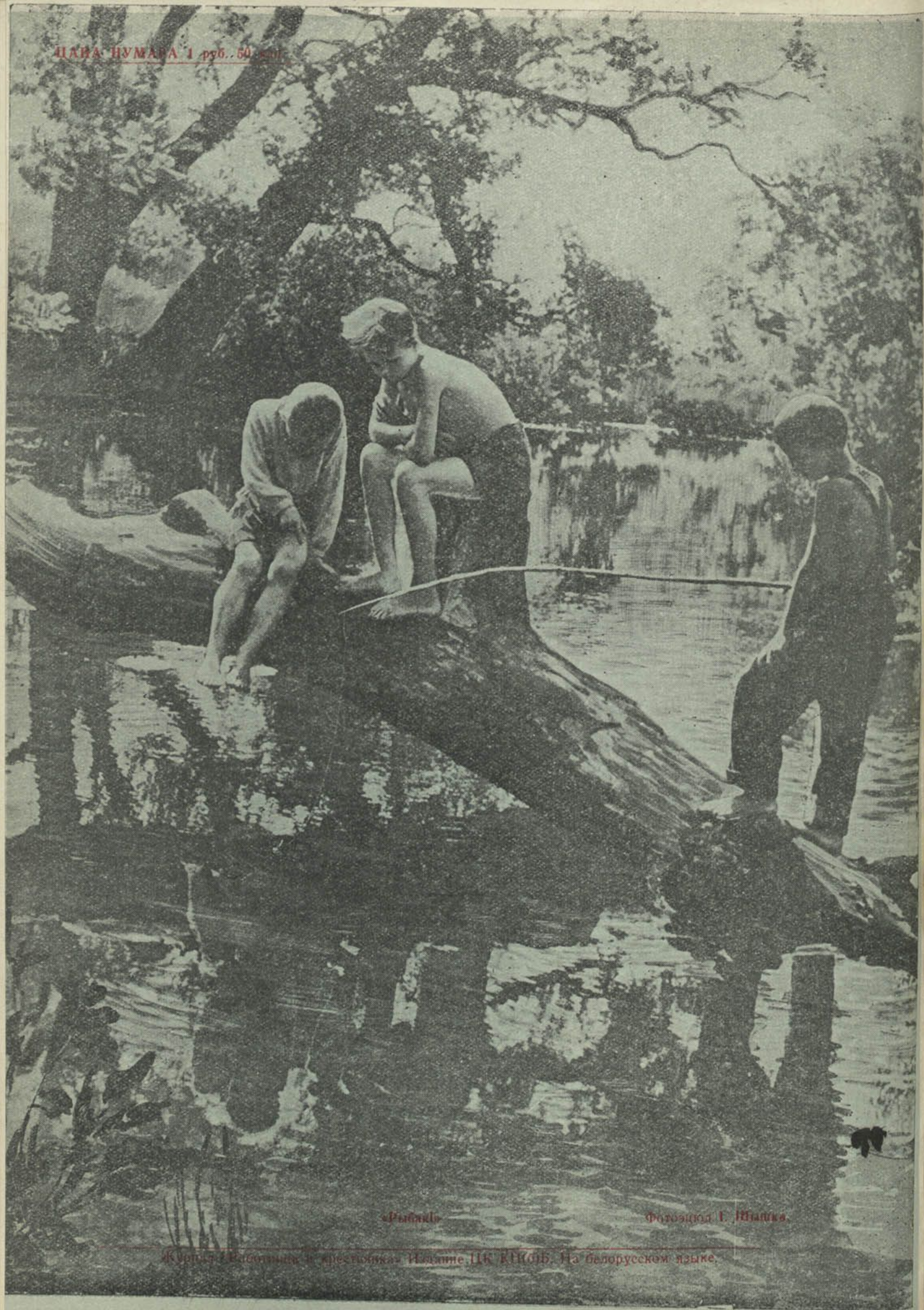
Мінск, друкарня імя Сталіна, Пушкіна, 55.

Тыраж 10.000 экз.

Approved by the National Board of Health
for the purpose of
SAFETY

ЦЕНА НУМЕРА 1 руб. 50 коп.

«Рыбалы»

Фотохуд. Г. Шанина

Журнал «Работница и крестьянка». Издание ЦК КПСБ. На белорусском языке.